

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Policratici Contenta

Johannes <von Salisbury, Bischof>

Parrhisius, 1513

Liber Quintus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70332)

Polícratíci de Curialiū nugis.

Incipit prologus libri quinti.

Non solēt ad vnguē grandia sine mora lustrari. Nec facile est puinciarū lōgitudinē/ & latitudinem in momēto trāscurrere. Sic res magna succincte quidem a sapiente interdū proponitur/ sed nunq̄ pfecte sub angustia nimia sermonis explanatur. Quid autem in humanis rebus maius est p̄ncipatu/ cuius officium quodāmodo omnia circuit/ implet/ & penetrat/ & quasi robore virtutis sue totius reipublice molem portat? Eius itaq; contēplatio tractū habz & morē exigit/ tū pre magnitudine sui: tum pre venustate quā in capite reipublice iocundū est omnib⁹ cōtēplari. Modesta ergo breuitate in inspiciendo corpore eius immoremur. Et quid plutarchus super hoc censeat audiatur. Nam deducta superstitione gentiliū fidelis est in sententiis/ in verbis luculentus/ & in sacrario morū tantus arbiter/ vt facile p̄ceptores traiani possis agnoscere. Si quid autē apud eum a fide diffēt/ aut moribus/ tempori potius q̄ viro ascribatur. Si enim virgilio licuit aurū sapiētie in luto enni querere: que inuidia est ea q̄ ad eruditionē nostram a gētilibus scripta sunt nostris p̄municare? His ergo omissis/ ad reliqua procedamus.

Comēdat plutarchum.

Epistola plutarchi instruentis traianū.

Cap. I.

Xtat epla plutarchi traianū istruētis que cuiusdā politice cōstitutiois exp̄mit sensū. Eadicit eē hmōi. Plutarchus traiano salutē dicit. Modestiā tuā nouerā nō appetere p̄ncipatū quē tñ sēp morū elegātia p̄mereri studuisti: quo quidē tāto dignior iudicaris/ q̄to a crimine ambitionis videris esse remotior.

Tue itaq; virtuti cōgratulator/ & fortune mee: si tñ recte gesseris quē p̄be meruisti. Alioqn te piculis/ & me detrahentiū linguis subiectū iri nō dubito/ cū & ignauiā ip̄eratorū roma nō ferat: et sermo publicus delicta discipulorū refūdere soleat in p̄ceptores. Sic seneca neronis sui merito: detrahentiū capitur linguis. Adolescētū suorū temeritas in gntilianū refundit: & socrates in pupillum suū fuisse clementior criminatur. Tu nō quid vis rectissime geres si nō recesseris a te ip̄o. Si primū te cōposueris: si tua omnia disposueris ad virtutē/ recte tibi procedent vniuersa. Politice p̄stitutiois maiorz tibi vires exscripsi/ cui si obtēperas plutarchū viuendi habes auctorem. Alioquin presentem epistolā

De Socrate/ Seneca/ et qn tiliano criminatis propter errores discipulorum.

in testē iuoco / q̄a in p̄niciē imp̄ii nō pergis auctore plutarcho.

Quid res publica s̄m plutarchum. & quid vicem anime in ipsa obtineat: aut membrorum. Capl̄m. II.

Equūtur eiusdē politicē cōstitutionis capitulo in libello qui iscribitur institutio traiani: que p̄ parte p̄senti opusculo curauī inserere: ita tamē vt sentētiarū vestigia potius imitaret q̄ passus verborū. Est ergo primū omniū vt p̄iceps se totū metiat & qd̄ ī toto corpore reipublice cuius vice fruāt diligētē aduertat. Est autē res publica sicut plutarcho placet quoddā corpus qd̄ diuini muneris b̄nficio animatur: & sūme equitatis agit nutū: & regitur quodā moderamine rationis. Ea vero que cultū religionis in nobis īstituūt & īformāt & dei (ne s̄m plutarchū deorū dicā) cerimonias tradunt / vicem aīe in corpore reipublice obtinēt. Illos nō qui religiōis cultui p̄sunt quasi aīam corporis suspicere & venerari oporteret. Quis enī sanctitatis ministros dei ip̄ius vicarios esse ābigit? Porro si cut anima totius corporis habet p̄cipatū: ita & hii quos ille religionis p̄fectos vocat toti corpori p̄sūt. August⁹ cesar eo vsq; sacrorū pontificib⁹ subditus fuit: donec & ipse ne cui om̄ino subesset vestalis creatus est pontifex: & paulo post ad deos relatus est viuus. Princeps vero capitis in republica obtinet locū / vni subiect⁹ deo / & his qui vices illi⁹ agūt in terris: qm̄ ī hūano corpore ab aīa vegetat caput & regitur. Cordis locū senat⁹ obtinet a quo honorū operū & malorū p̄cedunt initia. Oculorū aurium & lingue officia sibi vendicant iudices & p̄sides p̄uinciarū. Officiales & milites manibus coaptant. Qui semper assistunt p̄ncipi: laterib⁹ assimulātur. Questores & cōmētarienses nō illos dico q̄ carcerib⁹ p̄sunt: sed comites rerū priuatarū ad vētris & intestinorū refert imaginē. Que si immensa auaritate cōgesserint: & congesta tenac⁹ referuauerit īnumerabiles & incurabiles generāt morbos vt vitio eorū / toti⁹ corporis ruina īmineat. Pedibus vero solo iugiter iherētibus / agricole coaptant. Quibus capitis p̄uidētia / tāto magis necessaria est: quo plura inueniūt offendicula dū in obsequio corporis in terra gradiūtur. Eisq; iustius tegumētōrū debet suffragiū qui totius corporis erigūt sustinēt & p̄mouēt molē. Pedū amīcula / robustissimo corpori tolle / suis viribus nō procedet / sed aut turpiter iutiliter & moleste manib⁹ repet / aut brutorū aīalium ope mouebit. Pōnit in hūc modū more suo q̄ plurima que diligētius diffusiore tractatū prosequitur ad informationem reipublice & magistratū eruditio

Res publica quid est.

Generatio habēda religioni

August⁹ fact⁹ est pontifex vestal⁹ vt nulli subesset q̄ p̄s pontificib⁹ subiect⁹ extiterat.

Imago corporis rei publice s̄m plutarchum.

Polícratici de Curialiū nugis.

nem / q̄ oīa sillabatī exequi seruilis interptationis est / que poti⁹ affectat speciem q̄ vires auctoris exp̄mere. Et quia apud ip̄m de ceremoniis & cultura deorū plura que religioso p̄ncipi putabat ingerenda sup̄stitiosius disputata sunt: his omīssis que ad idolatrie cultū p̄tinent / p̄stringam⁹ breuiter sensum hoīs: quo principem & officia reipublice ad cultum iustitie informabat.

¶ Que precipue versentur in intentione plutarchi. & de reuerentia exhibendo deo & rebus sacris. Cap. III.

N sūma ergo q̄ttuor sunt que niti⁹ reipublice p̄ncipi bus inculcare. Reuerentiā dei: cultū sui: disciplinā officialiū & p̄tātū: affectū & p̄tectionē subditorū. Deū ergo asserit in primis honorandū: deinde seip̄sū colē

s. ad Thesi. iij.

dum vniciq; vt fm qd̄ apostolus sentit / licet ille apostolum nō agnoscat. Vnusq; vas suū possideat in sanctificatione & honore. Post vt doctrinā p̄positi totius disciplina dom⁹ redoleat: & tādem vniuersitas subditorū de capitis prepositorū sibi incolumitate letetur. Magnorū quoq; virorum strate gematicis & strate

Matth. xxij.

gematib⁹ vtitur: que si p̄ singula inferant̄ tediosa erūt lectori & p̄ pte a fidei nostre sinceritate recedēt. Ceterū quia facti patres & principū leges / illius (deducta tñ p̄fidia) vidētur inherere vestigiis / doctrinā eius sermone catholico & succicto / adiectis ex pte strategematicis eius attingam⁹. Porro ei initiū a reuerentiā numinū est: nobis a deo q̄ ab oibus ḡnāliter amandus est & colendus ex toto corde: ex tota aīa: ex totis viribus suis. Probatio

s. Joan. iij.

hō dilectiōis exhibitio est operis. Et licet per seip̄m possit amari tanq̄ qui citra opem mediū se infundat amanti: tñ ad cultū exteriorē / alicui⁹ medietatis interuentus necessarius est: eo q̄ deū nemo viderit vnq̄. Videndi vero nomen ad appellationē oīm sensuū vtriusq; nature dilatabis: quia presentialiter & pure non sentiet eū homo & viuet / nisi forte ea sensuū pte que corpis nescit agustias: nec defectū tēporis sentit: sed viuacitate sui ex grā pmanet in eternū. Charitatē loquor que non euacuat: sed p̄ficit q̄to ad eū quē desiderat familiar⁹ accedit. Nā fides velū habet: & spes de gratie meritiq; fomēto consciētā demulcēte / voti sui letitiā in futura protendit. Fides itaq; & spes imitant̄ quidē sensum: subsistūt tñ citra / agētes interim q̄si p̄ speculū & in enigmate / donec earū specie imutata vitatis substantia plenarie illucescat. Qui hō nullo pōt sensu p̄spicue videri: facile nequit agnosci. Qd̄ autē non cognoscit̄ / diligēter coli nō pōt nisi per mediū. Vñ numā pompiliū ceremonias quasdam legimus indixisse ro-

manis & sacrificia: vt sub immortalium deorum pre-textu/ad colendam pietatem religionem & fidem: & cetera que eis intimare volebat ipsos facilius inuitaret. Testatur hec ancilia atque palladium sacra quedam imperii pignora. Ianus bifrons belli & pacis arbiter. Focus vestes virginibus consecratus quo in honore celestium siderum flamina custos imperii iugiter vigilaret. Sed & annus in menses duodecim dilatatus: fastorum & nefastorum varietate dierum depictus: pontifices: augures & sacerdotum varii ritus: quibus ita barbarie occupavit/ vt ab iniuriis temperarent: feriantur ab armis: iustitiam colerent/ & civile sibi inuicem impertiret affectum. Eoque ferocem redegit populum vt imperium quod vi (vt dicitur) & iniuria occupauerat: iustitie & pietatis legibus feliciter gubernaret. Sed quid profero numam cum & patres fidei nostre/ veteris legis sacrificia asserant instituta/ ne in demoniorum cultu populus occupatus/ ne religionis deiceret cultum: ritu gentium sacrificia sua demoniis immolans & non deo? Colitur ergo deus aut affectu mentis: aut exhibitione operis: sed affectus dilectionis ipsum pure attingit licet aliquo sensu corporis vel anime dum peregrinatur a domino/ & mens mole corporis pregrauata: plene nequeat comprehendere. Et certe eo amantius ardenti/ & studiosius queritur: quo altitudo & imensitas diuitiarum potentie sue & sapientie omnem exuperat intellectum/ virtute tantam omnem creaturam circū penetrat implet & protegit: vt nequaquam latere valeat qualibet rationalem creaturam. Ipsa quoque irrationabilia ipsum esse/ & tale esse & tantum plurimis indiciis protestantur. Miro itaque modo sic intelligentiam sui infundit: vt subtrahat: sic subtrahit/ vt infundat: & secundum mensuram beneplaciti sui sic operatur in singulis/ vt cum intentionis & remissionis vices ignoret/ & si non per essentialiam qua omnem replet uniformiter creaturam: plus vel minus videatur inesse per gratiam. Nam per unionem/ in solo unigenito virginis filio esse fideliter approbatur. Est itaque nunc quasi singula in singulis: futurus vt scriptum est: omnia in omnibus electis. Et sicut natura ignis/ collatione tamen dispari (quoniam ei nihil potest pariliter comparari) a sole diuersos/ pro corporum diuersitate producit effectus. Sic illa si tamen magna maximis conferre liceat/ in multis multipliciter lucet. Solaris siquidem radius si forte incidat in carbunculum egrediens aut reuerberans rutilus: vicinum facit aerem rutilare. Idem ignis in smaragdo virescit. firmamento puriori in saphiro conformatur. Iacincti quoque speciebus efficit concolor. In topazio qui quo rarior eo preciosior est: omni fere colore superbit. Si ei irim obicias thaumaciadis representabit

1. Corin. xv.
Ad ephes. iiii

Carbunculus:
Smaragdus.
Saphirus.
Iacinctus.
Topazii preciositas quomodo agnoscitur.

Polícraticí de Curialíū nugis.

ps. clix.

Jo. ij. Lu. xix.

Ecclíastes. iij

1. Corin. vi.

imaginē. Aque superiectus vndat in lacunari. Sed & ignē celestem in supposita traicit per berillū. Vides igit̃ i multis q̃ multa sit ignis natura. Sic in aliis est prudentia/fortitudo/in aliis temperantia/in quibusdā iustitia. In nōnullis fides/longanimitas/spei in aliis. In his fevor est charitatis. Hic patiētia laborū/illuc dolorū consolatio/alibi pseuerantia bonorū operū: qui tñ singula in singulis est vnus & idē deus. At i futuro qñ immediata facie p grām eius videbimus eū sicuti est oīa in omnibus erit: qñ nulli ad beatitudinē/alicius virtutis substantia deerit: cū ipse in oībus futuris sit plenitudo virtutis & cumul⁹ beatitudinis: adeo quidē vt iuxta traditionē p̃m/tāta maiestatē (sue plenitudinē) videatur adesse electis: vt nihil eis desit in vlla gratia: & ipse fere solus videatur in illis & illius noīe censeatur/ salua veritate substantie: & sine omni virtutis nature. Hinc forte est illud. Exultabūt sancti in gloria: letabunt̃ in cubilib⁹ suis/ cū sibi tūc puia credant̃ esse corda sanctorū: & vnusquisq̃ nō modo in sua sed & in oīm conscia glīetur. Sicut enī ignis (vt in p̃dicta miremur similitudine) ferri naturā penetrat: & accēdit vt nihil cernat̃ i eo nisi ignis. & sicut solaris radius illustrās aerē: solis vel radii censetur noīe: sic deus oēs replebit electos: vt oīm ifirmitate & mutabilitate absorta: cū mortale imortalitatē/ & corruptibile incorruptibilitatē induerit/ deus fere solus in omnibus agnoscat̃. Ad hanc nōnulli sententiā referūt/ q̃ angeli iā future beatitudinis noīe participes visi ab hoībus adorant̃: eo q̃ in eis visa est quedā p̃ntia deitatis/ cū tamē creatura a creatura adorari oīno non liceat. Sic etiā in facie saluatoris aliquid deitatis resplēdit quādo de funiculis facto flagello videntes & emētes eiecit e tēplo/ docēs oēm negociationē exterminandā esse a domo orōnis. In aliis hoī & si adsit diuinitatis p̃ntia/ plenitudo eius in presēti nequaquā adest/ sed vsq̃ quaq̃ latere non potest. Est igitur in maiestate mirabilis/ venerabilis a sapiētia/ a bonitate amabilis: & hūc cultū citra oēm medietatē/ potest ei fidelis impēdere creatura. Quid enim necesse est ad hoc vt eū timeam⁹/ veneremur & diligam⁹? Et hic est forte funiculus triplex iter creatorē & creaturam qui facile solui nō potest. Sed omniū tenacissima est vis amoris. Charitas siquidē nūq̃ excidit: quā si qs adheret deo/ vnitur ei & cum eo vnus spiritus est vtiq̃ qui vnitur ei et sic vt vn⁹ spiritus/ sic familiaris est: & ab obsequio eius qd̃ est in spū arceri non potest. Ille autem cultus qui in exterioris operis exhibitione consistit/ medio indiget: eo q̃ ad spiritū corporalis nobis nō

patet accessus. Quod & illum planū est docuisse qui in samari-
tania ecclesiam instruens ait. Spiritus est deus et eos qui volūt
adorare in spiritu & veritate oportet adorare. Vt tñ ad thronū
illius quocunq; modo humilitatis nostre cōscendat infirmitas/
& aliquā habeat materiā meritorum: sēsualiter coli voluit/ qui
sensum dedit: & qui animā glorificabit & carnem/ vtriusq; fide-
lem expetit famulatum. Se quoq; voluit etiam corporaliter ho-
norari: vt q̄tauis tarditas infidelitatis/ aut negligentie excusa-
tionem non habeat.

Joan. iij.

C De reuerentia rerum & personarum: & quot modis persona
sit venerabilis.

Capitulum. IIII

Reuerentia ergo que corporaliter impenditur aut in p-
sonis consistit aut in reb⁹. Personarum vero ratio ha-
betur/ aut a natura: aut ab officio: aut a morib⁹: aut a
cōditione: aut a fortuna. Natura parētes veneramur
& liberos: & quos nobis caro coniunxit: vtputa vxorē: cognatos
& affines. Vnde & gentiū iure receptū est/ eo q̄ peque fit apud
omnes gentes. Ad hoc etiam & diuino iure vrgemur quo scri-
ptum nouimus. Honora patrem tuum & matrē tuā vt sis lōge
uius super terram. Et qui patri vel matri maledixerit morte mo-
rietur. Liberos non multū oportuit cōmendari: eo q̄ nemo car-
nem suam odio habuerit. Sed nec vxorem propter quā hō relin-
quit patrem & matrē: adherens vxori sue: vt sint duo in carne
vna. Nō tamen in hac parte diuine legis mandata desunt. Et
si ppter nature stimulū qui satis vrget rari⁹ inferantur: proten-
duntur tamen ad cognatos & affines quos per se natura cōmē-
dat. Officiū vero est debitum exequendi que vnicuiq; ex iſtitu-
tis & moribus agenda sunt. Ex eo nāq; personis singulis pprii
congruunt actus. In his autez que sic agēda sunt alia ad publicū
alia ad suū cuiusq; pertinet statū. Ex quo liquet officiorum que-
dam publica: quedam priuata conuenienter dici. Priuatorū ve-
ro tanta est multiplicitas q̄ta fere est diuersitas personarū. Pu-
blica quidem omnia referuntur ad duas species. Aut enim a di-
uino aut ab humano iure descēdūt. Hec autē ex libris officiorū
latius patēt: sed ad presentem articulū: vt publicis officiis reue-
rentia impendatur. Tāta nāq; debetur eis: q̄ta est eminentia cu-
iuslibet magistratus. Hanc quidem aut facit: aut indicat vniū-
cuiusq; cōpetens iurisdictio: cum reuerentia magistratū aut cō-
temptus redundet in honorem aut contumeliā subditorum.

Hoc mēbrū de
clarabit. i. c. p
xi. xli. illa xō.
in princi.

Exodi. xx.
Deutero. v.
Ad idē Mat.
xv. Marci. viij
et Eccl. iij.

Polícratici de Curialiū nugis.

Proleus est
figura grama
tica.

Vnde in constitutionibus principum magistratuū edictis: aut promulgationibus per proleus fit pluriū conceptio personarum: vt non tam persone q̄ vniuersitatis tota constitutio videatur esse: vel queuis alia promulgatio. Hoc etiam iura vel canones ignorant/ex vsu quotidiano perspicuum est. Porro rationē officiorum/non modo canonum & legum scita: sed & ethicorū omniū precepta exequuntur. ¶ Mos autem est mentis habitus ex quo singulorum operum assiduitas manat. Non enim si quid fit semel aut amplius/statim moribus aggregatur:nisi assiduitate faciendi vertatur in vsum. Hic aut virtutes & vitia eq̄ complectitur licet vitia non mores esse: sed a plerisq; dicantē moribus obuiare. In quo planum est solas virtutes censerī noīe morū. Cum bonos tamen aut malos dicimus mores vitia distingui mus & virtutes. Vnde moratos a bono siue morigeros: morosos vero a vitiis nominamus. Quod & ipsum plenitudinis nomen videtur innuere cum nulli in carne cōtingat adesse satietatem morū:& multis assit superfluitas vitiorum. Cū itaq; a moribus quis reuerentiam cōtrahere dicitur/ei virtutes quibus honor exhibendus est/inesse significatur. Quis enim non veneretur & vereatur illum quem prudentem fortē tēperantem credit & iustum? Hinc est etiā consiliū sapiētis/ei qui timeri appetit: amari:honorari:& preferri vt deus timeat/ amet/ veneret:& ei se tota deuotione submittat. Cōditionem quidē esse diffiniunt: fortuitū persone statum/quo aut aduersis deprimitur/ aut extollitur prosperis & alterutrius sortis naturā/ sui ipsius facie protestatur. Quale est q̄ alios veneramur ingenuos: aliis seruales cōtumelias irrogamus. Istorū diuitias colim?: illonum cōtēnim? paupertatem. Naturā diffinire difficile esse asserit tullius: ego difficilius credo diffinire fortunā: eo q̄ huius nulla/ illius aliqua substantia est. Natura siquidem reb? originē prebet/ qđ nequa q̄ esset si in vitate ipsa non esset. Qđ enī omnino nō est: alicui pre stare nō potest vt sit. At fortuna cum non sit: nō potest diffiniri. In eo siquidē qđ non est/ non potest cuiq; p̄ stare quid sit. Efferāt epicurei precipuas sententias suas / quas kyriadoras vocāt/ quibus totius phie putant seruire processum/ & more suo fortune subiiciant vniuersa. Ego in hoc sicut & in plurimis plutarchum censeo audiendum: qui deam cecam colendam esse negat/ asserens eam nisi a cecis coli non posse. Multa quoq; proponit exēpla: quibus liquet omnes cece dee cultores cecatos & precipitatos tandem in foueam exterminii. T estatur hoc gabba qui to

tam etatem luculenter producens in seniū: huius de familiaritate & cultu in breui elatus / & in breuiori precipitat⁹ est. Qualiter autē / apud suetonium. quere. Queritur tamen prefatus philosophus & in aure predicti principis lacrimabiliter ingemiscit q̄ hoc vitio cecitatis & temeritatis probrosa dea & oibus ignominiosa numinib⁹ / oim̄ deorū tēpla fedauerit: & deorum omnium preripuerit cultum / vt preter edes priuatas / quas in orbe & vrbe passim habet / nupem etiam tarpeiam occupauerit / sup̄mo ioui coequata & publice fortune / imago aurea in capitolio ab aduenis cōuenis & indigenis publice adoretur / & tantā p̄ ceteris habet auctoritatē / q̄ in tota ratiōe mortaliū (vt dici solet) sola vtrāq; paginam videtur implere. Videas eam ibi rotā versare volubilem / quodq; magis mirere / eiusde; rote impulsu: de pectore iouis / sororum pensa / precipitat & conculcat. Quisquis enim fortunam statuit fata conuellit. Fata (inquit stoic⁹) regūt homines. Fatum est in partib⁹ illis quas finis abscondit. Huic paradoxe stoicorum kyriadoxa epicuri reclamation. Fatalem (inquit) tolle necessitatem: quia si fortuna volet fiet de rhetore cōsul. Si volet hec eadē fiet de consule rhetor. Ceterum vt aq; fortuna minus agamus sit inopinatum euentuum forma. Et licet conditioni videatur plurimum viciniari: eo q̄ fortuitorū concursus statum efficiat / quem conditionē esse prediximus. In eo tamen plurimum differt / q̄ conditio nunc a natura / nunc ab officio / nunc a moribus est. nunc a variis figuris euentuum: fortuna semper consistit in his que improuisa emergunt. Eam vsq; quaq; nititur euacuare plutarchus: & ex premissis quattuor locis / nature / officii / morum / conditionis / totius reuerentie emanare credit originem. Superstitiosius tamē hoc infideliū more exequitur. Vnde nonnullas sentētias eius / sensu & sermone catholico curauimus inferere. Ille quidē in cultu deorū eos p̄cipue asserit venerandos qui ei familiarius & vicinius accedunt. Aut natura: vt liber indorum domitor hercules: qui eo ip̄o in se iouem protestatus est q̄ angues iugulauit in cunis. Aut officio / vt pontifices: sacrorumq; prefectos. Aut moribus: vt philosophos qui mētis diuine haustum / inuestigatione & dispensatione sapientie indicant. Aut conditione / vt quos fauor numinis extulit. vt aliis preessent ex causa poti⁹ familiari q̄ officio publico. Sermo quidem perfidus est: & omni reprobatiōe dignus: sensusq; vborū qui philosophū nō deceret. Sed forte qd de natura deorū sētū ret / in aurib⁹ corrupti populi ploqui nō audebat / q̄ legerat com̄

Locor. supra
lib. iij. c. viij.

Polícratici de Curialíū nugis.

bustos eē libros philosophi pithagore: & ipm actū esse in exiliū ab atheniēsis eo q̄ dubitauerat an de diis vera essent que vulgo dicebantur. Quis ergo contrariū auderet asserere: qui nec ipsam dubitationē erroris nouerat impunitā? Est itaq̄ verisimile q̄ morē auditoribus gesserit: & vt eos ab illicitis reuocaret: aliq̄ quid indulgisse errori. Nā in doctrina morū luculentissimus est: eoq̄ huic opinioni facilius acquiesco q̄ ap̄ls gētium / fide tñ & religione incolumi: oībus oīa factus: vt omēs lucrifaceret. Nos autē quibus de celo veritas illuxit nō deorū qui nulli sunt sed veri dei ministris & amicis: reuerentiā magnā credim⁹ exhibendā: sed & inimicis eius interdum: quoniam hoc ipse precepit: qui sepe maximā ad eruditionē suorū pessimis hoibus contulit potestātē. Vñ illud. Subiecti estote oī humane creature ppter deū: siue regi quasi p̄cellenti: siue ducibus tanq̄ ab eo missis ad vindictam malefactorum laudem vero bonorū. Et illud. Serui subditi estote dñis vestris: nō tñ bonis & modestis sed etiā discolis. Amici quidē dei fiūt aut gratia cessantib⁹ meritis. vt hieremyas & iohānes sanctificati anteq̄ nati: & gēma sacerdotū Nicolaus q̄rta & sexta feria semel lactēs in cunis. Aut meritis ex gratia: vt q̄ facili via bonorū operū sicut penitens latro: vel difficili & felici transitu merentur regna celorū velut apostolorū chorus & martyri. Hos autē tres ordines innuit maro. Facilis descensus auerſi: noctes atq̄ dies patet atri ianua ditis. Sed reuocare gradum superasq̄ euadere ad auras. Hic opus hic labor est pauci quos equ⁹ amauit. Iupiter aut ardēs euexit ad ethera virtus. Diis geniti potuere. Quos ergo morū elegantia: diuine videmus bonitati conformes: debemus tanq̄ verissimā & fidelissimā dei imaginem venerari. Ministri vero sunt quos dispositio diuina vocauit: vt corripiēdo & corrigēdo vitia: aut vtutes inserēdo & p̄pagādo: suā & aliorū p̄curent salutē. Qui vero ei in iure humano ministrant tanto inferiores sunt his qui ministrāt in diuio: quātum diuinis humana cedunt.

¶ Que pena imineat his q̄ ministris ecclie locorūq̄ venerabiliū iniurias inferūt. & de p̄uilegiis locorū venerabiliū. & q̄ abſolutio nec p̄ vim extorqueri: nec surripi pōt p̄ fraudē. Ca. V.

¶ In his autem qui iura diuina ministrant: deus pre ceteris honorat aut sp̄nit cū illorū honorē / aut cōtēptū propriū reputet. Hic est illud. Ego dixi dii estis: & labia sacerdotis custodiūt sciētia: & legē requirūt ex ore ei⁹: q̄a āgel⁹ dñi exercitūū est. Ip̄a quoq̄ v̄itas ait. Qui vos au-

i. Corin. ix.

i. Petri. ii.

In. vi. eneid.

ps. lxxx.
Malachie. ii.
Luce. x.

N his autem qui iura diuina ministrant: deus pre ceteris honorat aut sp̄nit cū illorū honorē / aut cōtēptū propriū reputet. Hic est illud. Ego dixi dii estis: & labia sacerdotis custodiūt sciētia: & legē requirūt ex ore ei⁹: q̄a āgel⁹ dñi exercitūū est. Ip̄a quoq̄ v̄itas ait. Qui vos au-

dit/me audit: qui vos recipit me recipit. Et qui vos spernit/spernit eum qui me misit. Et qui tangit vos tãgit pupillã oculi mei. Illa vero reuerentiã que in rerũ veneratiõẽ cõsistit multiplex est. Aut enĩ corporales res sunt vt edes/& loca sacra/& que piis dicantur vsib⁹/& sacrificia que visibiliter exercẽtur/aut incorporales vt iura que sacris rebus cõpetũt/que temerare sacrilegiũ est morte piãdum/aliãve pena grauissima p qualitate admissi. Rerum vero sacrarũ immunitates conuellere/insurgere in deũ est:& quasi vendicare eũ in seruitutẽ. Et quidẽ de iure diuino pro se possent multa proponi/sed vt emule ptãtis nõ obloquat̃ audaciã/in hac parte statuta principũ latius & benigni⁹ patẽt/ q̃ fidẽ xpianam venerãtur & approbant/& ecclesiarũ & ministrorum oĩmꝫ locorũ venerabiliũ/pũlegia vniuersa confirmant. Quis enĩ principis cuius memoria in bñdictõẽ est (archadiũ loquor) constitutionẽ nõ audiuit? Si quis in hoc genus sacrilegii proruperit vt in ecclias catholicas irruẽs sacerdotib⁹ & ministris vel in ipso culto loco aliquid iportet iniurie/quod geritur a prouiciẽ rectoribus aĩaduertatur/atq; ita prouiciẽ moderator/sacerdotũ & catholice ecclie/ministrorũ/loci quoq; illorũ & diuini cult⁹ iniuriã capitali in cõictos siue cõfessos reos suã nouerit vindicãdam/nec expectet vt ep̃s iurie pprie vltionẽ deposcat:cui sanctitas ignoscẽdi gloriã dereliquit/sitq; cãctis laudabile factas atroxes sacerdotibus aut ministris iniurias/veluti publicũ crimen psequi/ac de talib⁹ vltionẽ pmereri. ¶ Itẽ placet clemẽtiẽ nostre vt nihil cõmune clerici cũ publicis actionib⁹ habeãt: vñ ad curiã ptinẽtib⁹ cui⁹ corpi nõ sunt annexi. Et alibi si ecclie venerabilĩ pũlegia cuiusq; fuerint vel temeritate violata/vñ dissimulatiõne neglectũ:cõmissũ quinq; librarũ auri condẽnatione plectat. Que vero pũlegia eccliarũ locorũq; venerabiliũ & ministrorũ sunt/diuino fiũt & hũano iure notissima/cũ vñ vsu iã liqueat q̃ nõ possũt nisi apud iudices ecclesiasticos conueniri. Et si quis in aliquẽ de clero violẽtas manus iniecerit anathemate feriat/vñ nisi per romanum pontificem absolui non possit. Huius criminis frustra alibi queritur venia:nisi articulo mortis forte imminet/quia nec p vim extorqueri:nec p fraudẽ surripi põt. Auctore claudiano theodosius ait. Nõ extorquebis amari. Hoc alterna fides hoc simplex grã donat. Nihilomin⁹ verũ est/qa nõ extorquebis absolui/quod sola contritio cordis:cõfessio oris/& satisfactio operis promerentur. Vtiq; non vis sed sola gratia iustificat impiũ:& fraus peccatori nõ pdest:quia spiritus sanctus

Matth. x.
Zacharie. ii.

Eccl. xlv.

Lex est q̃ habet. l. de episc. et cleri. Si q̃s in hoc.

Hoc est principũ. l. placet. l. de episc. et cler. 7 fuit hec lex honorij vt p̃ ex suprascrip̃tione. l. libi. prece. q̃ inci. pit. quisquis. xvij. q. iij. si q̃s suadẽte.

Ad Titũ. iij.
Sapiẽtiẽ. j.

Polícratici de Curialiũ nugis.

discipline effugit fictum: nec habitat i corpore subdito peccatis.

Innocentia si
mulata.
Equitas si
mulata.

Alibi me dixisse recolo / quia teste patre magno augustio simu-
lata innocentia nõ est innocetia / sed duplex malicia: quia mali-
tia est & simulatio. Equitas quoq; simulata nõ est equitas: s; du-
plex iniquitas / quia iniquitas est & simulatio. Vñ immodera-
to stupore confundor: cum frequentissime videã (nescio fideles
an infideles dicã) in sacrilegio hmõideprehensos / ad hoc totis vi-
ribus anhelare / vt minis & terroribus vrgeãt sacerdotes ad ab-
solutionẽ prestãdã: quã nec isti fideliter dare / nec illi in cõtuma-
cia vtiliter accipere possũt. Sane facilius est vtrũq; iuolui / q̃ alte-
rum istorũ expediri. vtrius tñ sit culpa grauior / nõ facile dixerĩ.
Hec de his q̃ in politica p̃stitutione plutarchi vicẽ aie obtinent.

¶ De principe qui caput est reipublice: & electione eius & pri-
uilegiis & premio & tuitis & culpe / & q̃ beatum Iob debeat imi-
tari & de virtutibus beati iob. Capitulum. VI.

Sequitur vt eius imitãtes vestigia de mēbris reipubli-
ce differamus. Dictum est aut̃ principẽ locũ obtinere
capitis / & qui solius mētis regatur arbitrio. Hũc itaq;
vt iã dictũ est / dispositio diuina in arce reipublice col-
locauit: & eũ nũc archano p̃uidentię sue mysterio / ceteris p̃fert
nunc quasi suorũ iudicio sacerdotũ / nunc ad eũ p̃ficiendũ toti⁹

Nũeri .xxvij.

1. Regũ .ix.

vij. q. j. licet er
go. et ca. seq̃n.
Si ergo.

Nũeri .xxvij.
Electiois for-
ma p̃ moysem
de principe.

Auctoris iter-
positio.

populi vota cõcurrũt. Vñ & i veteri testamẽto legitur. q̃a moy-
ses ordinatur⁹ eũ qui p̃fesset in populo cõuocauit oẽm synagogã
vt eligeretur astante pp̃lo. ne q̃ postmodũ retractio cuiq; ne quis
scrupulus resideret. Legitur in libro regnorũ q̃ saul rex futurus
apparẽs in facie populi ab hũeris sursum sup̃minebar vniuersũ
populũ. Quare queso nisi quia quẽ oportet p̃esse aliis / p̃ectore
debet & ore p̃minere / vt quasi bonorũ operũ vnus / toti⁹ popu-
li latitudinẽ amplexari valeat & p̃tegere tanq̃ doctior / sanctior
circũspectior: & omni virtute p̃stantior? Dicit enĩ domin⁹ ad
moysen. Assume ad temetipsum iesum filiũ naue hominẽ qui
habet spiritum dei in semetipso: & impones man⁹ tuas sup̃ eũ.
& statues corã eleazaro sacerdote: & p̃cepta ei dato in conspe-
ctu totius synagoge / & p̃cipe de ip̃lo corã eis / & dabis clarita-
tem tuã super illũ: vt audiãt illũ filii israhel. Audis euidenter or-
dinationẽ principis populi tam manifeste descriptam: vt pene
expositione non egeat. Si eam tamen manifestius queris / eam
tibi auctore domino / loco suo & tẽpore cũ p̃ceperis explanabo /
adiiciens indumẽtorum & quorũdam sacramẽtorũ significatio-
nes. Hic autem plane nulla est populi acclamatio: nulla consan-

guinitatis ratio/ nulla propinquitatis habita contemplatio est. Mortuo salphaat/ filie paternā apud moysen vēdicabant hereditatem. petitionem earum iustam esse deus ipse testatur. Propinquis nāq; agrorum & predionum hereditas relinquenda est & vt plurimum actionum. Gubernatio vero populi illi tradenda est quem deus elegerit homini/ scilicet tali qui habet spiritū dei in se & precepta dei in conspectu eius sunt: qui moysi valde notus sit & familiaris. i. in quo sit claritas legis & sciētia vt possint eum audire filii israel. Nec tamen licitum est favore nouorum recedere a sanguine principū quibus priuilegio diuine promissionis & iure generis debetur successio liberorum/ si tamen (vt prescriptum est) ambulauerit in iustitiis domini. Si vero a via paulisper deflexerint non statim vsq; quaq; deiiciuntur: sed patienter corripuntur in iustitia donec fiat conspicuum eos pertinaces esse ī malo. Neq; enim roboam statim excussus est a solio patris ex quo seniorū contempto consilio recessit a via salomonis. onus importabile volens imponere in humeris filiorū israel. verū tamen scissū est regnū eius decedentibus. x. tribubus post ieroboā seruū salomonis. Fueruntq; regna diuisa dū regnū habuit iuda & israel. Sensit ergo de contumacia penam: de gratia dei & priuilegio sanguinis misericordiam vt rex quidē maneret: sed magna regni parte mutilatus. Vnde hoc illi? Quia adheferat consiliis iuuenū contēnēs vias & precepta prudentie. Impossibile enim est vt salubriter disponat principatū qui non agit consilio sapientū. Ve (inquit) terre cuius rex puer est: & cuius consiliiarii mane comedūt. Beata terra cuius rex nobilis est. & cuius principes vescuntur tempore suo/ ad refectionē non ad luxuriā. Ibi etenī sapientia esse nō potest. Hinc sanctus iob. Sapientia vbi inuenitur: & quis est loc⁹ intelligētie? Nescit homo precīū eius: nec inuenitur in terra suauiter viuentiū. Nō equabitur ei labentiū quicq; trahitur enī sapientia de occultis. Longe vtilius iuuenes repulisset/ acquiescens cōsilio seniorū/ vitā beati iob hñs regnandi formā. Audi ergo quid de se fateatur. Qñ pcedebam ad portā ciuitatis/ & in platea cathedrā parabāt mihi Videbāt me iuuenes & abscondebant: & senes assurgētes stabant: principes cessabant loqui: & superponebāt digitū ori suo. Vocē suā cohibebāt duces/ & lingua eorū gutturi suo adhebat. Auris audiēs btificabat me/ & oculus vidēs testimōiū reddebat mihi/ eo q̄ liberassē pauperē vociferantē/ & pupillū cui nō erat adiutor. Bñdictio pituri super me veniebat: & cor vidue

Maeri. xxvij.

Principis electio nō ex successione sed ex ordinatione diuina pcedit.

Regni successio pot' ex electione debet eis q̄ ex sāguine regali sunt q̄ alijs.

ij. Regū. xij. ij. Paral. x.

Iuuenū consilia reprobant.

Ecclesiastes. x.

Job. xvij. 1

Job. xxx. Regnādi forma a btō iob.

consolatus sum. Iustitia indutus sum: & vestiui me sicut vestimento & dyademate/iudicio meo. Oculus fui ceco & pes claudō. Pater eram pauperū: & causas quam nesciebā diligētissime inuestigabam. Conterebam molas iniqui/ & de dentib⁹ illius auferebam predam. Dicebāq; ī nidulo meo moriar: & sicut palma multiplicabo dies. Radix mea aperta est sec⁹ aquas: & ros morabitur in messione mea. Gloria mea semper innouabitur: & arcus meus in manu mea instaurabitur. Qui me audiebant sententiam expectabant/ & intenti tacebant ad consiliū meuz: verbis meis nihil addere audebant: & super illos stillabat eloquū meum. Si quando ridebam ad eos non credebāt: & lux vultus mei non cadebat in terram. Si voluissē ire ad eos sedebā primus. Cūq; sederem quasi rex exercitu circumstante: eram tamē merentium consolator. Ecce regnandi in viro iusto ex magna parte expressa est formula: quam si per singula exequi voluerimus integri libri magnitudinem infertarum virtutū series vel sola complebit. Diligens lector singula verba discutiet: quia in his omnibus neciota/ nec apex a mysterio salutis vacat. Pauca tamen que in ipsa superficie verborum eminent quanta potero breuitate perstringam. Quando (īquit) lauabā pedes meos butiro: & petra mihi fundebat riuos olei cū in parata cathedra residerem in platea abscondēbāt iuuenes/ & mihi senes astabāt. Innuit ergo quia rerum affluentia/ gratiarūq; concursio: ei prudentiam non excusserint: sed in his oibus ex conscientia/ & testimonio bonorū operū auctoritas inconcussa pmāsit. Egrediebatur enī ad portā qui latebris non egebat/ & qui docendi pmeruerat sedem/ senū prudentiā erigebat/ leuitate iuuenili abscondita. Cessabant loqui principes: & lingua ducū gutturi adheerebat non audētes grādia loqui: & imponere humeris hoīm onera importabilia/ que nec in superficie digiti tāgi solēt. Docebat enim omnē virtutis laudem in actione psistere: cassūq; esse splendorem verbi cui non subest soliditas operis. In omni opere (īqt salomon) erit abundantia: vbi autem verba sunt plurima ibi frequenter egestas. Principū vero & ducū est: alios in via morum precedere: non que faciēda sunt aliis tumide itonare. Auris audiens & oculus videns beatificabat me. Instrumenta corporis eleganter exp̄ssit: quibus sensus anime maxime cōualescit. Exteriorū nāq; notitia: oculi & auris obsequio fidelissime trāsit ad animā: & thesauros cordis sepius lingua incauta dispergit. Qd vero audiens & videns adiecit/ sapiētis iudiciū exprimit. iuxta

Prover. xiiij.

illud Beatus qui loquitur in aure audientis. Non itaq; beatifica-
tum se dicit linguis hominum que in alterutram partem vel a-
more vel odio frequenter impelluntur. Sufficit ei testimonium
conscientie: presertim cum roboratus sit iudicio sapientum/ eo
(inquit) q; liberassem pauperem: pupillum et periturum & con-
solatus sum cor vidue. In his enim maxime principalis claret au-
toritas que a domino instituta est ad iniurias ppulsandas. Hec
quidē sunt opera misericordie/ & erit nomen agentis ea benedi-
ctum in secula. Sed ne credas eū remissiore clemētia: vitii au-
daciā prestitisse. Iustitia (inquit) indutus sum & dyademate
iudicio meo/ causam quā nesciebā diligentissime inuestigabaz.
Oportet enī iudicē cuncta rimari & ordinē rerū plena inquisitio-
ne discutere/ nec ante obuiare alicui q̄ causa sit legitimis ratio-
nibus plenissime limitata. Vt enī ait ethicus. Ad penitendum
pperat quisquis cito iudicat. Conterebā molas iniqui. Iniquus
est quisq; in iudiciis sequitur nō causā/ sed predam: qui sic mune-
ra diligit vt sequatur retributiones. Et licet equum sit quod dis-
cernit ad precium/ auaritie seruiens/ pgit in mortem. Vnde se-
quitur. Et de dentibus illius auferebam pdaz: dicebāq;. In nidu-
lo meo moriar. Mētem itaq; composuerat qui rerū suarū āplia-
turdine contentus erat. Nec auaritie aut ambitionis stimulo vr-
gebatur vt domū domui: agrū agro cōiungeret/ vsq; ad terminos
loci ac si solus habitaturus esset in superficie terre. Et sicut palma
multiplicabo dies. Rem ammirandā aristotiles in septimo p-
bleumatū & plutarchus in octauo memorabiliū dicit. Si super
palme inuunt arboris lignū magna pōdera imponas/ ac tam
grauius vrgeas & oneres vt magnitudo oneris sustineri neque-
at nō deorsū cedit/ nec in terrā flectit: sed aduersus pōdus resur-
git & sursum nitit̄ recuruatq;. Propterea (inquit) plutarch⁹/ pla-
cuit palmā signū esse victorie in certaminib⁹ qm̄ ligni īgenium
hmoi est vt vrgentibus & opprimētibus nō cedat. Fertur item
q; ramus eius palme que grece dicitur basileros auelli non pōt
si trahatur deorsum: sed si sursum producas cedit. Constat autēz
quia truncus palme vel stipes a radice contrahitur: sed in super-
rioribus dilatat. Secus autēz est in quauis arbore que tāto ma-
gis turgescit/ quo ad terrā stipes/ vicinuis accedit. Per palmam
ergo significat iustitia iuincibilis/ q̄ descēsu nō nouit sed solū ad
superiora processum. Vñ iustus vt palma florebit. Radix mea
aperta est secus aquas/ scripturarū vtiq; & virtutū. de quib⁹ su-
pra/ & ros scilicet gratie morabit̄ in messione mea/ intellige bo-

xxx. q. v. iudē-
ca.Palma q̄re
habet in certa
mine p signo
victorie.Lōcor. xlviij.
dist. omnes.

ps. xxi.

Polícratici de Curialiū nugis.

nonum operum: quorum manipulos electis reponet apud se in illa die iustus iudex. Vnde sequitur. Gloria mea semper innovabitur: & arcus meus instaurabitur: quia est aliquid quo tēdit & in quo dirigit arcū iustus. Nec passim sequitur / contos testaq; lutoq;. Qui me audiebant expectabant sententiam &c. Sepe dictum est: sententiam in bono semper accipiendam esse: iuxta illud. Sapientior videtur sibi piger septem viris loquentibus sententias. Audis in sapiente tria concurrere. Intenti (inquit) tacebant ad consiliū meū: verbis meis nihil addere audebāt: stillabat super eos eloquium meum. Res ardua desiderat attētionē: & virum grauem decet consilia meditari: vt quicquid agit: quicquid loquitur: sit pro consilio homini affectanti sapientiam. Est autem oris circuncisi illa proferre: quibus nihil demi liceat vel apponi. Est autē viro graui turpissimū: si iugiter se nugis & fabulis immisceat: & inter congarriētes p̄strepāt: veluti rabulusanser amixtus oloribus: & oēm materiā credit aptam esse litigijs. Ambigitur quid enī castor sciat an docilis pl̄. Brūduſiū inimici melius via ducat an apii. Preterea que habundāt sui copiositate vileſcunt: & cū multiloquio pctm̄ non deſit: pauca prudēter loquētis sermo est p̄ciosus. Vnde socrates querenti quō quis facta optimā comparet. Si gesserit (ingt) optima & locut⁹ fuerit pauca. Hoc est qđ vir iustus & x̄itus delinquere in sermone: dicit stillasse eloquium suum. Qui enim nō delinquit in x̄bo: hic p̄fectus est vir. Si quando ridebā ad eos non credebant. Ris⁹ leuitatis indicium & quo patientior eo impudentior & reprehēsiibilior est. Ait enim: stultus in risu exultat vocem suā. Et saluator fleuit qui vtiq; risisse non legitur. Nec eum facile crediderim pronū esse ad cachinnum: qui sub tanta ambiguitate de risu loquitur / vt & si riserit non credatur. Et lux vultus mei nō cadebat in terram. Risit forte vir iustus: sed eum in hylaritate temporalis ineptia nulla resoluit. Et quicquid terrenum erat in moribus vultū verebatur austerū. Si voluissem ire ad eos: sedebam prim⁹. Prima siquidem cathedra dignus erat qui alios tantarum x̄tutum itinere p̄cedebat. Cūq; sederet quasi rex famulantib⁹ alijs: lachrymas merētium abstringebat. Iocūda quidē conclusio: cū ptas publica sic studet p̄esse vt in vniuersitate sua tristē aliquē esse nō patiat. Qua x̄o arte id fiet moralis capus subiectus exequitur. Tanta quidem amenitate florum & fructuū vbertate / vt si quis eum ingreditur paradisi delitijs se gaudeat interesse. Miraris forte & attonitus obstupescis quēq; in exilio carnis huius

Prover. xxvj.
Tria in loq̄la
sapiētis atten
denda.

Socratis no:
tabile verbū p̄
loq̄ndo pauca

Jacobi. iij.
Hō de risu.

Eccī. xxi.

ius: tante dulcedinis participem esse: & celestium civium esse concium
 sed an ita esse possit ex opibus viri iusti tu ipse diiudica. Si nega **Job. xxxi.**
 ui quod volebant pauperibus & oculos vidue expectare feci. Si come
 di buccellam meam solus & non comedit pupillus ex ea: quia ab in
 fantia crevit mecum miseratio: & de utero matris mee egressa
 est mecum. Si despexi pretereuntem eo quod non habuerit indumentum:
 & absque operimento pauperem. Si non benedixerint mihi la
 tera eius: & de velleribus ovium meorum calefactus est. Si leua
 ui super pupillum manum meam: cum viderem me in porta superio
 rem: humerus meus a iunctura sua cadat: & brachium meum cum
 ossibus conteratur. Semper enim quasi tumentes fluctus super
 me timui deum: & pondus eius ferre non potui. Si putavi auxi
 robor meum: & dixi obrizo fiducia mea. Si letatus sum super mul
 tis divitiis & quia plura repperit manus mea. Si vidi solem cum
 fulgeret: & lunam incedentem clare: & letatum est in abscondi
 to cor meum & osculatus sum manum meam ore meo que est
 iniquitas maxima: & negatio contra deum altissimum. Si ga
 uisus sum ad ruinam eius qui me oderat: & exultavi quod inuenisset
 eum malum. Si non dixerunt viri tabernaculi mei: quis det
 de carnibus eius ut saturemur. Foris non mansit peregrinus: ho
 stium meum patuit viatori. Si abscondi quasi homo peccatum
 meum: & celavi in sinu meo iniquitatem meam. Si expansi ad mul
 tudinem nimiam: & despectio propinquorum terruit me: & non ma
 gis tacui: nec egressus sum hostium. Si adversus me terra clamat
 & cum ipsa sulci eius deflent. Si fructus eius comedi absque pecunia:
 & animam agricolarum eius affixi: pro frumento oriatur mihi tribu
 lus: & pro ordeo spina. An non credis eum ambulare in latitudine **f. ad Thum. 1.**
 ne deliciarum dei qui de corde puro & conscientia bona & fide
 non ficta sub imprecatione tanta de se ista fatetur? Quis istorum
 verborum desiderat interpretationem: aut in tanta virtutum lu
 ce non videt? Nimirum plane ebes est & obtusi ingenii cui per se
 ista non lucent. In unum hic plurima congeruntur: quorum vel
 unum orbem quendam illustrare sufficeret. Si principes plura le
 gere vel audire fastidiunt: saltem hoc tantillum legant: audiant:
 & inquisitione diligenti discant dum imitantur. Sequitur enim
 in eodem. Si audierint reges & observaverint vocem domini: com
 plebunt dies suos in bono: & annos suos in gloria. Si autem non
 audierint transibunt per gladium & consumentur stultitia: vides ne in
 titium regum duplicem exitum? Aut enim pro gladium transiunt: aut stultitia
 consumuntur. Et recte dicuntur pro gladium transire: non finire eo quod gladi
 um

Job. xxxvi.
 Premium re
 gum bene agen
 tium/et male
 agentium pena

Sapientie. vi. r
supra. lib. liij.
ca. vi. et. r.

us quasi quidē transitus est eis ad locū vbi fm multitudinem ini-
quitatū suarum potentes potēter puniuntur. Sed & stultitia cō-
sumit impios / quia in depressione populi / robur principis enez-
uatur. Populus nāq; contritus / erigere vires principis nō potest
aut non vult.

Prover. xxvj.

Que mala vel bona subiectis proueniant de moribus prici-
pū qd & aliquorū strategematicis roborat exēplis. Ca. VII.

Proverb. xj.
Eccl. r.

Vasi (inquit) qui mittit lapidē in atriu mercurii / sic
qui dat insipienti honorē. Hoc a diuersis diuerso mō
exponitur. Ego sapientiorū venia impetrata aceruū
credo mercurii in quo consistit ratio calculandi: quia
mercurius numen eorum est qui negociationē exercēt & ratio-
ciniis suis diligēter inuigilant. Mittere ergo lapidē in aceruū
quo regitur ratio calculādi est totū turbare calculi rationē: & ho-
norē conferre insipienti est reipublice subuertere vitam. Et ipos-
sibile est vt alios vtiliter regat quē propri? subuertit error. Aut
enim. Vbi nō est gubernator / populus corruet. Et alibi. rex insi-
piēs perdet populū suū: & ciuitates inhabitabūtur super sensum
prudentiū. Omnis potētatus / breuis vita: languor prolixior gra-
uat medicum: breuem languorem precidet medicus. Sic & rex
hodie est & cras morietur. Cū enim morietur homo heredita-
bit serpentes & bestias & vermes. Nūqd queso pauperes oppri-
muntur iniuriis / attenuatū exactionibus: rapinis multiplicib?
exspoliant: iubētur in se cōcurrere populi & orbē cōcutere vt po-
tētibus isti succedant heredes? Isti nāq; succedūt oībus iure suo:
nec desideratur solēnitas testamenti. Ab intestato emergūt: ve-
lis nolis hos habebis heredes. In secularibus litteris fertur dixit
se plato / peride est cum subditos opprimūt magistratus ac si ca-
put corporis intumescat / vt a mēbris aut oīno aut sine molestia
non possit. Hanc aut passionē sine grauissimo dolore mēbrorū
tolerari: vel curari impossibile est. Si nō incurabilis fuerit pas-
sio / sic viuere q̄ mori miserius est. Miseris autē nichil vtili? est /
q̄ vtrūq; finire miseriam. Idē quoq; dixisse legiē cū in subiectos
potestas seuit / idē est ac si tutor pupillū psequat: vel eū suo mu-
rone iugules / ob cuius defensionē ab eodē traditū tibi gladiū
accepisti. Rem nāq; publicā / frui iure pupilli percelebre est / &
eam tunc demum recte procedere: cum caput eius se inutile eē
cognoscit / nisi fideliter membris cohereat. Hec ille: Et quidem
elegantē & vere. Sed vt mihi videtur coherentia fidelis & fir-
ma esse non potest: vbi nō est tenax vnio voluntatū: & quasi ip-

Platonis ver-
ba de magi-
stratu oppri-
mēte populū.

vt patet. l. j.
xj. de iure rei
publice. l. rem
publicam.
Populi vnio
ad dñm r ecō-
uerso.

forū animorū cōglutinatio: que si defuerint hominū frustra sibi congruūt opera: cum dolus in pncipiē p̄gat sine affectu proficiendi. Simulatores (inquit iob) & callidi puocant irā dei. neq; clamabunt cum uincti fuerint: morietur in tempestate aīa eorum & vita eorū inter effeminatos. Opibus nāq; causaz prestat/ nūc pudor/timor interdū: sed iunctura illa solidissima est que ex adipe fidei & dilectionis p̄cedit: & in solo virtutis fūdamento subsistit. Opa tñ/ quia morū argumēta sunt grām pariūt: qua nichil utilius nihil efficacius est ad statū magistratū & p̄cessū. Inde illud est impatoris/ vel si manis significatoris egregii: dū tamen idem eos sensisse non ambigis. Sis pius in primis: nā cū vincamur in oī Mune/ sola deos equat demētia nobis. Neu dubie suspectus agas neu falsus amicus. Rumorū ne auidus: qui talia curat/inanes Horrebit strepitus/ nulla nō anxio hora. Nō sic exarbie/ nec circumstantia pila. Quē tutatur amor nō extorq̄bis amari Hoc alterna fides: hoc simplex grā donat. Alexander cū hyeme ducens exercitum resideret ad ignē/ recognoscere pretereuntes copias cepit. Cūq; conspexisset quendā prope exanimatū frigore iussit eum sedere in loco suo dicens. Si in persis natus esses/ in regia sella residisse capitale foret: sed in macedonia nato conceditur. Fertur & aliud de eodē/ q̄ cum virgo eximie pulchritudinis finitime gentis principi desponsata inter captiuas adesse nunciaretur/ ei abstinētia sūma pepercit/ vt ne illā quidē aspererit. Qua mox ad sp̄sum remissa vniuerse gētis per hoc beneficium sibi mentes conciliauit. Sic humanitate suorū alienorū aios sibi iustitia deuinxit. Simile est qd̄ scipio africanus in hispania fecisse legitur/ cui cum virgo nobilis oīm in se decoris amiratione/ cōuertēs oculos/ adducta eēt: eā sp̄so noīe alitio reddidit/ adiiciēs & aurū qd̄ parētes in redēptionē captiue attulerant vt esset virgini in dotē aut marito in munus nuptiale. Itaq; multiplici magnificentia vniuerse gēs victa que forte alas cessura non fuerat: romani imperii populo accessit. Camillo faliscos obfidenti magister ludi liberos faliscorum tanq̄ ambulandi causa extra murum eductos tradidit dicens: retentis obsidibus ciuitatem necessario facturam imperata. Camillus vero non solū spernit pfidiam/ sed restrictis manibus post terga magistrū virgis agendum ad parentes pueris tradidit adeptus bñficio victoriā quam fraude non concupierat. Nam falisci ob hanc iustitiāz sp̄o te se dediderunt. Extat quoq; eiusdem camilli non ignobilior titulus: cum enim post subactas ciuitates & triumphos insignes

m iii

Job. xxxvj.

De gratia per magistratus querenda.

Alexandri cōmendatio de hūanitate erga militem frigore afflictū.

Alexandri cōmendatio de abstinētia erga virginē pulcherrimam captiuam. Scipionis hūmanitas erga virginem pulchram captā.

Camilli magnanimitas.

Polícratíci de Curialíũ nugís.

Virgil. in fi.
vj. lib. eneid.

Fabricij com-
medatio ad le-
gatos samni-
tũ q̄ sibi aurũ
detulerant.

Fabricij cõstã
tia cõtra medi-
cũ pollicẽtem
se venerare
pirrũ regem.

Quadrigari?

militaris manus/inuidia concitata dånatus & expulsus e ciui-
tate fuisset/quasi preda cõi iniquius distributa/irruentibus seno-
nibus gallis in vrbe/& romanis vñdecimo miliario victis apud
flumen albani/nec in ipsa vrbe quicq̄ preter capitolium seruari
posset:& hoc auro dato vt galli recederent/camillus etiã ingra-
te compatiẽs patrie/eosdem cecidit/aurum abstulit/romanorũ
aquilas reportauit. Vnde in sexto virgilio iter ceteros eneadas
Prediscit eneus referentem signa camillus. Itaq; ab exilio reuo-
catus tertio triumphans vrbem est ingressus & appellat⁹ est se-
cũd⁹ romulus/q̄si alter patrie cõditor. Iulius igni⁹ in libro. vi. de
vita rebusq; illustriũ virorũ refert quod de fabricio sequit̄. Nam
precedentia plutarchi in institutione traiani & iulii frontini i li-
bro strategematum sunt. Venerunt ergo secundo legati sãni-
tum ad gaium fabriciũ/multas & magnas res memorantes:q̄s
bene ac beniuole post redditam pacem samnitibus fecerat offe-
rentes dono grandem pecuniam: & orãtes vt eam acciperet/&
vteretur eo q̄ multa ad necessitatem victus & splẽdorem dom⁹
tanto viro deesse constaret. Nihil enim lautum paratũq; erat p
amplitudine hominis & dignitate virtutis. Fabricius nõ pla-
nas manus ab auribus ad oculos & infra & deiceps ad nares &
ad gulam:& ad os/& deinde ad vètrem & ima deduxit/& lega-
tis in hec verba respondit. Dum omnibus his membris que at-
tigi/resistere atq; ipare potero/mihi nihil om̄ino decrit: ideoq;
vobis reseruate pecuniã necessariã vsibus vestris. nec eam qui-
bus necessaria aut grata non est/ingeratis. Romani siquidẽ nõ
curant habere aurũ: sed imperare volunt habentibus aurũ. Hec
iulius ignius. Frontinus vero refert: quia ad fabriciũ ducem ro-
manorum medicus pirri epirotarũ regis peruenit pollicitus se
venenũ daturũ pirro dũ merces sibi in qua opere p̄ciũ foret con-
stitueretur. Quo facinore fabricius egere victoriam suam non
arbitratus regi medicum detexit atq; ea fide meruit vt ad ami-
citiam romanorũ appetendã cõpelleret pirrũ. Pace mea decer-
tent in casu isto/valerius maximus & claudius quadrigarius cõ-
tendentes de nomine & officio proditoris. Antimocares fuerit
iuxta valerium pater illius qui in regis cõuino pocula ministra-
bat: an fm quadrigarium nicias medicus non multum curo dũ
modo constet consules romanorum eo subegisse pirrũ q̄ perfid-
diam fuerant aspernati. Epistolam vero consulum ad pirrũ hãc
fuisse quadrigarius refert. Cõsules romani salutem dicũt pirro
regi. Nos pro tuis iniuriis continuo animo commoti iimicitex

tecum bellare studemus / sed cum muniis exempli & fidei: ergo visum est vt te saluum velimus: quo fit quem armis possimus vincere. Ad nos venit nicias familiaris tu⁹ qui sibi a nobis precium peteret si te clam interfecisset. Id nos negauimus velle / ne ue; ob eam rem quicq̄ expectaret commodi denunciauimus. Si mul etiam visum est / vt te certiozem faceremus / ne quid huiusmodi si accidisset nostro consilio factum putarent ciuitates / scitature q̄ nobis non placet promissis aut precio aut dolis pugnare. Tu nisi caues iacebis. Quid referā? Qz cum ei regni medietatē pyrrus obtulisset / vt pacem conditionibus equis admitteret cōtemptus est. Sed nec regni medietatem acquieuit accipere. vt amicitiam promitteret regi. Cum vero cineas vir prestantissimus qui romam missus fuerat reuersus interrogatus qualis roma esset. Respondit se regum vidisse patriam / eo q̄ fere omnes tales essent illic / qualis esset solus pyrrus in epiro & reliqua grecia. Audita ergo constantia fabricii inquit rex. Hic est utiq̄ ille fabricius qui difficilius a virtute q̄ sola cursu suo auerti potest. Imperator cesar augustus germanicus eo bello quo vict⁹ hostibus germanici cognomen meruit cum in finibus copiarum castella poneret pro fructibus locorū que vallo comprehendebat precium solui iussit: atq̄ ita iustitie fama omnium fidem astrinxit. Quid de continentia dicam: renūq̄ contemptu quādoquidem plutarchi strategemmatica nonnulla promisi? Marcum cathonem eodem vino quo remiges contentum fuisse traditur. Athilius regulus cum summis rebus presuisset adeo pauper fuit / vt se cōiugem liberosq̄ tolleraret agello / qui colebatur per vnum villiciū / cuius audita morte scripsit senatui de successo re sibi creando. & destitutis rebus obitu serui necessariā esse presentiam suaz. Gneius scipio post res prospere i hispania gestas in summa paupertate decessit / ne ea quidem relicta pecūia / que sufficeret in dotem filiarum quas ob inopiaz publice dotauit senatus. Idem prestiterunt athenienses filiis aristidis post amplificationem rerum administrationem in summa paupertate defuncti. Hannibal de nocte surgere solitus non quiescebat ante noctē crepusculo demum socios ad cenam vocabat: neq̄ āplius q̄ duobus lectis discumbebatur apud eum. Idem cum sub hasdrubale militaret imperatore / plerūq̄ super nudam humū sacco tect⁹ somniū capiebat. Emilianum scipionem traditur in itinere cum amicis ābulatē accepto pane vesci solitū. Idē & de alexandro macedone dī August⁹ cesar minimi cibi erat atq̄ vulgar⁹ fere secu

Fabricii omēdatio q̄ partē regnia pirro sibi oblatam repudiauit.

Augusti omēdatio q̄ solui fecit pecūia fructuū p locis intra vallū comprehensis. Marci cathonis tēperantia in vtēdo eodē vino quo remiges.

Commēdatio paupertatis gnei scipionis cui⁹ filias dotauit senatus.

Hannibalis tēperantia.

Alexandri tēperantia.

Polícratíci de Curialiū nugis.

- Augusti tēpe-
rantia in cibo** larium panem & pisciculos minutos: & caseum bubulū manu pressum / & ficus biferas virides maxime appetebat. Vescebaturq; ante cenā quocūq; tempore & loco stomachus desiderasset. Unde ipse in quadā epistola. Nec iudeus quideꝫ nutiberi tam diligenter sabbatum seruat q̄ ego hodie seruauī qui in balneo post horā primā noctis duras buccellas manducaui priusq; vngi inciperē. Iram quoq; citissime remittebat dū iniuriantis animū videret immutatū. Et sicut ipse dicebat celeriꝫ asparagi coquātur. Hoc enim verbo rei festinate velocitateꝫ solebat exprimere. In sermone siquidē & hoc & quedam alia notabiliter vsurpauerat: qđ littere eius atígraphe ostendunt / in quibus cū aliqd nūq; futurum credebatur: illud fore dicebat ad kalendas grecas. Masinissam nonagesimum etatis annū agētem meridie ante tabernaculum stantem vel ambulātem capere cibos solitū legimꝫ.
- Augusti tēpe-
rantia in ira.** Gaius curius cū victis ab eo sabinis ex senatuscōsulto ampliaretur ei modus agri quem consummati milites accipiebāt: gregalium portione contētus fuit malum ciuem dicens cui non esset idem quod ceteris satis. Vniuersi quoq; exercitus sepe notabilis continentia fuit sicut eius qui sub marco scauro insignē gloriam meruit. Nam memorie tradidit scaurus continētiam militarem: pomiferam (inquit) arborē quam in pede castroruꝫ fuerat complexa metatio / postero die concinentibus eneatoribꝫ & abeuntibus nobis / intactis fructibus exercitus reliquit indēnē.
- Masinisse tē-
perātia i cibo.** Auspitiis ergo imperatoris cesaris domitiani augusti germanico bello qđ iulius ciuilis in gallia mouerat lingonū opulētissima ciuitas que ad ciuilem descieuerat / cum aduenientem ab exercitu cesaris populationem timeret q̄ preter spem inuiolata nihil ex rebus suis amiserat ad obsequium redacta septuaginta milia virorum armatorum tradidit mihi. Lucilius mūminus qui corintho capta non italiam solum / sed etiam prouinciam tabulis statuisq; exornauit adeo nihil ex manubiis tantis in suū conuertit vsū: vt filiā eius inopē senatus ex publico dotauerit. Constantia quoq; cū ex plurimis strategematibus pateat / in virtute romanorum maxime claret. Eorū siquidem magnificētia & virtutes si omnium gentium historie reuoluantur / nihil clarius luceat. Declarat hoc amplissimi splēdor imperii / quo nullū maius ab exordio neq; maioribus incrementis processu continuo dilatatum humana potest memoria recordari. Nā & quiete libertatis / iustitie cultu: reuerentia legum / finitimaruꝫq; gentiū amicitis: maturitate consiliorum / & grauitate verborum & operū
- Gaii curij con-
tinentia.**
- De cōtinentia
exercitus sub
scauro i dimit-
tendo arborē
existentē intra
castra onera-
tā fructibus.**
- Cōtinentia ex-
ercitꝫ in gallia
qđ p̄fuerit.**
- Lucij conti-
nētia in capti-
one corinthi.**
- Commēdatio
virtutis & ma-
gnificētie ro-
manorum.**
- Ad bona pp̄f
q̄ romani sub-
iugauerūt or-
bem.**

obtinuerunt: vt orbem sue subiicerent ditioni. Sed quia de constantia eorum cepimus/vnum de strategematibus iulii frontini pro multis ponatur in medio. Cum itaq; vrbis menibus hanibal affideret ostentande' fiducie gracia: supplementum exercitibus quos in hispania habebant diuersa porcia miserunt. Idem agrum in quo castra hanibalis erant/defuncto forte domino venalem ad id precii licedo perduxerunt:quo is ager ante bellum venerat:hii du a hanibale obsideretur & ipsi oblideret capuam decreuerunt ne nisi ea capta reuocaretur inde exercitus.

Romani hānibale existēte ī menibus miserunt in hispaniā supplementū exercitib⁹ suis.

Quare traianus videtur oibus pferendus. Caplm. VIII.

Nunc aut vt in traiano plutarchi strategematicis ponatur modus tate fortitudinis & ciuilitatis fuit/vt romani imperii fines/qd post augustum defensum magis fuerat q̄ nobiliter ampliatum:lōge lateq; diffūderet. Gloriā tamē militare moderatione superauit/rome & per p uincias omnibus se equalem exhibens/amicos salutandi causa frequentans. vel egrotantes: vel festis diebus cum eisdem indif creta vicissim hns cōiuiua. Vehiculis eorū & vestib⁹ indifferēter vtens publice & priuatim/ditans omnes:immunitates ciuitatibus largiens. relaxans tributa prouiciis: nulli grauis/carus oibus. adeo vt vsq; ad nostram etatē in senatu nō aliter principibus acclamaretur. Felicior augusto: melior sis traiano. Sic itaq; memorie eius delatū est: & opinio bonitatis eius intantur; preualuit: vt amicis laudatibus vel assentantib⁹/ occasione magnificētissimi prestet exēpli. Recte laudatur in iulio animi magnitudo inuicti/& efficacia operis:cū illius mens & manus ad fere impossibilia sibi suffecerint. Quantus in armata militia extiterit/non modo galli britonesq; primū ab eo subacti: sed tota ciuilibus belli fortuna & cesaree domus series protestatur. In litterato studio tantus erat vt quaternas simul dictaret epl̄as. Quis ī iuris ciuilibus penitia fuerit: veteres romanorū indicāt leges. Potentis ingenii vires q̄ iugiter in philosophia exercuit: predicat & extollit vel sola inuentio bissexti. Qd aut oibus mirabili⁹ est amorib⁹ & negociis simul operam dabat: & in singulis que aggredebatur tantus erat vt ei solis vacare crederetur. Simul totus erat singulorū & omniū. Laudes vero augusti: tot⁹ orbis cō celebrat:& citū amorē humani generis/suas. i. delicias iocunda memoria venerat. Ego his oibus pferre traianū nō dubito: q̄ in solius virtutis cultu regni constituit maiestatē. Ethicū iuxta/qui recte fecerit regē arbitrat. Tale est illd̄ quod sub noīe theodo-

Traiani imperatoris laus.

Cesaris imperatoris laus.

Cesar fuit inuētor bissexti.

Laudes augusti & titi imperatorū.

Polícraticí de Curialiū nugis.

ſii precipit claudianus. Tu licet extremos late dominere per in-
dos. Te medus te mollis arabs te seres adorēt. Si metuis / ſi pra-
ua cupis / ſi duceriſ ira. Seruitiū patiere iugum tolerabiſ iiquas.
Interius leges / tunc omnia iure tenebiſ. Cū poteris rex eſſe tui
p̄liuor / vſus In peiora datur ſuadetq; licētia luxū. Illecebrifq;
effrena fauet tunc viuere caſte. Aſpius cū prōpta ven⁹: tū duri⁹
ire. Cōſulitur cū pena patet: ſed cōprime mot⁹. Nec tibi qd lice-
at: ſed quid feciſſe decebit. Occurrat mentēq; domet reſpect⁹ ho-
neſti. Vt vero in laude traiani faciliuſ acquieſcant qui alioſ ei
preferendos opinantur / virtuteſ ei꿿 legitur cōmendatſe ſāctiſ-
ſimus papa gregoriuſ: & fuſiſ p̄ eo lacrimis inferorū compellat
iſſe incendia dño remunerante in mīa vberi iuſtitia quā vidue
ſlenti exhibuerat traianuſ. Cū enim memoratuſ impator iam
equū aſcendiſſet ad bellū p̄fecturuſ / vidua apphenſo pede ei꿿
miſerabili⁹ lugēſ ſibi iuſtitia fieri petiit de hiſ qui filiū ei꿿 opa-
timū & innocentiffimū iuuenē iniuſte occiderant. Tu (inquit) au-
guſte ipeſas / & ego tam atrocē iniuriā patior. Ego (inquit) i-
mpator ſatiſſacia tibi cum rediero. Quid inquit illa / ſi nō redie-
riſ? Succeſſor me⁹ ait traianuſ / ſatiſſaciet tibi. Et illa. Quid tibi
p̄derit / ſi aliuſ bñfecerit? Tu mihi debitor eſ ſm opa merce-
dem recepturuſ. Frauſ vtiq; eſt nolle reddere qd debetur. Suc-
ceſſor tuuſ iniuriā patiētib⁹ pro ſe tenebitur. Te nō liberabit
iuſtitia aliena. Bene agetur cū ſucceſſore tuo ſi liberauerit ſei꿿.
Hiſ verbis motuſ impator deſcendit de equo: & cauſam p̄ſen-
tialiter examinauit: & condigna ſatiſſactione viduā conſolatuſ
eſt. Fertur autē beatiffimuſ papa tā diu pro eo fuſiſſe lacrimas:
donec ei in reuelatiōe nūciatū ſit traianū a penis inferni libera-
tum. Sub ea tñ conditiōe ne vltēriuſ pro aliquo infideli deū ſol-
licitare preſumeret. Vnde merito p̄fertur aliis / cuiuſ ſtutis p̄ ce-
teris ita ſanctis placuit: vt eorū meritis ſoluſ ſit liberat⁹. Et hec
quidem de capite reipublice dicta ſunt.

Commedatio
traiani in p̄ſo-
nam vidue.

Fabula

Interceſſio
bñ gregorii p̄
ſalute traiani.

Senatuſ vñ
dicatur / et vbi
primū nomen
cepit.

¶ De hiſ q in republica obtinēt locum cordis. & q iniq; arcendi
ſūt a cōſiliis ptātū. & de timore dei & ſapīa & phiā. Cap. IX.
Cordis locum auctore plutarcho ſenatuſ obtinet. Sena-
tuſ vero ſicut maioribuſ placuit officii nomen eſt &
habet etatiſ notam. Siquidem ſic dicitur a ſenectute
Fum vero athenieſeſ ariopagū dicebāt / eo q in illiſ
totiuſ populivirtuſ conſiſteret. Et cū ab eiſ preclara plurima in-
uenta ſint / nihil ſalubriuſ / nihil glorioſiuſ inſtitutū eſt q ſenat⁹.
Quid enī nobiliuſ eſt cetū ſenū: qui emeriti a vulgarib⁹ officiis

ad cōsiliū & regiminis officium trāseunt: & in marcido corpore ex
 erunt mentis vires? Esto sapientie magis apti negociis/quo in
 exercitiis corporis minus possūt. Forū utiq; tantus honor exti-
 tit apud grecos: vt duces reipublice nusq; pcederent/ nihil egre-
 giū ageretur/qd senes instituti non inducerēt aut pbarēt. Et qd
 magis est ab initio vrbis cōdite noīa eorū aureis litteris scripta
 sunt. Ipsiq; patres conscripti ab oībus appellati qui alios sapien-
 tia etate & affectu paterno precedebant. Penes istos consilioꝝ
 erat auctoritas & omnium publice gerendorū. Ceterū licet ab
 etate noīs videatur esse origo: hāc ego arbitror tā corporis esse
 q̄ mentis. Et tas nāq; mentis sapientia est: in qua omnium offi-
 ciorū consistit distributio & artificium totius vite. Ars nāq; re-
 cte viuendi vt stoicis placet/ars artium est. Nullam vero esse artē
 maximarū rerū:cū in minimis quoq; artez esse nullus ignoret.
 opinio est hominū parū considerate loquentiū & i maximis re-
 bus errantiū/omnia magis p libito statuentium q̄ pro veritate.
 Est aut (vt antiqs philosophis placet) sapiētia rerū diuinarū &
 humanarū princeps:& gerēdorū omittēdorū sciētia. Huic ho
 insistere philosophari est/eo q̄ philosophia sit studiū sapientie:
 vt ergo antiquis placuit ad hostiū sapientie philosophia pulsat.
 Et cū ei apertum fuerit/anima/rerū luce dulciter illustrata/no-
 men philosophie euanescit/ aut sicut pspicacionibus visum est/
 volūtatis appetitus implet/cū flos studii vergit in fructum. nā
 philosophie finis sapiētia ē. S; nescio q̄ nā pacto iā versamur in
 fine illius cuius initiū nōdū agnouim⁹:qd in reb⁹ oībus potētis-
 sima ps esse censet/verūtamē qui finē nouit/initiū ignorare nō
 pōt:cū radix initii per multiplices virtutis tramites vsq; ad coro-
 nam finis:fructusq; dulcedinē:viuacitatis sue solidate ptrāseat.
 Ecce (inquit beatus iob) timor dñi ipa est sapiētia/& recedere a
 malo intelligētia. Aliā vero radicē sapientie nusq; inuenio cū in
 eo cōsentiāt oēs/q̄ initiū sapiētie dñi est timor. Timor ergo ini-
 tiū et in timore pcessus est/& oīm virtutū culmē/siue illud cha-
 ritatē/siue sapiētia dicas/nō vsq; quaq; alienū est a tiore. A fi-
 liali seruilem diuide/in hoc initium:in illo sapientie constitue
 pfectum/& ex inde perfectionem. Quocūq; mō se luxus verbo-
 rum extollat/verum est:quia sapiētia iniciatur in timore:& q̄
 sanct⁹ timor dñi pmanet in seculū seculi. Manet itaq; radix:&
 incremētis grē inualescens in ramos virtutū pficit/& vis ei⁹ ad
 fructū pfecte charitatē vsq; ptigit/q̄ penarū nescit aculeos:cū nō
 sit met⁹ in charitate/qui penā habet/& ē timor(indiciū q̄ bona

Sapiētie dif-
 finitio. j

ff. de origi. iur.
 l. j.

Job. xxviii.

Eccī. j.

ps. xviii.

Differētia me-
 tus a timore.

Policratici de Curialiū nugis.

opera iugiter facit/ & iustitie continēs: eandē apprehendit. Me-
tus ergo videtur cedere: dū gratia proficit ad virtutem: quia nō
iam timet seruliter: qui filiali affectu ad reuerētiā: & bona opa
incitatur. Semper (inquit beatus iob) quasi tumētes fluctus sup
me timui deū: & pōdus ei⁹ ferre non potui. Vtiq; se nō quādoq;
dicit timuisse: sed semp. Et eum pfectum esse nō dubitas/ cui ip-
sius dñi testimonio vir similis nō erat in terra. Nec eū metu pe-
narū/charitate deducta/credibile est a malis temperasse: quē in
perfectione iustitie fuisse non ambigis consūmatū. Iā in cōmē-
datione timoris sermo pcessit: & nondū inotuit quid sit timor:
sed vtinam consistat in corde cuius appellatio totiēs n̄sa ē ī ore.
Si enim mentē ille tetigerit lingua efficacius/ & sibi salubrius
disputabit. Nā in ore frustra voluūtur verba: si virtutis deficiūt
opera. Est aut timor dñi (sicut beatissim⁹ papa gregori⁹ asserit)
nihil eorū que agenda sunt p̄termittere. Hoc vtiq; p̄termittitur
qd nec ope nec volūtate ipletur. Quicquid enī vis & nō potes.
factū deus reputat/ eo q volūtas plena/ totius operis mercede
cōsequit. Certū est aut/ quia qui deū timet: nihil negligit: & bo-
na facit. Qui nō diligēter oīa iuestigat/ & cognitis rebus q̄ sūt
agēda exeqtur/ p̄culdubio sapiens est: & aptissimus cōsiliis p̄ri-
cipum/ vbi tanta morū grauitas innotuerit/ etatē corporis fru-
stra quisq; causat. Hic est enī senex quē p̄eligendū cōsiliis: sapiē-
tie monita docēt. Ait enī. Senect⁹ venerabilis est nō diuturna
neq; nūero annorū cōputata. Glia senū canicies. Cani sunt sens⁹
hoīs: & etas senectutis vita immaculata. Beatus plane qui hāc
apphendit etatē: vt de inocētia vite: cōsciētie sue testimōio gau-
deat. Sed dicis forte. Quis est hic & laudabimus eū? Vtiq; nō
eum arbitror expectandū dandis consiliis qui pctm̄ nō fecerit/
sed quē peccare nō iurat: q peccatū oderit/ n̄tute gaudeat: & eaz
magno desiderio cōcupiscat hoīem. s. bone voluntatis. Sed nec
istud ad vnguem ressecandū est: benigniori poti⁹ dicitur miner-
ua: qui non simpliciter/ sed aliorū collatione innocens videatur.
Quis enim gloriabitur se vsq; quaq; castum habere cor/ cum &
astra mūda nō sint in cōspectu illius q in āgelis suis reperit pra-
uitatem? Iniqui ergo arcendi sunt/ supbi/ & auari: & omnis hu-
iusmodi pestis hominū. Nihil enim perniciosius iniquo diuitis
consiliario. Omni (inquit) custodia/ serua cor tuū: qm̄ ex ip̄o vi-
ta procedit. Est itaq; prouidendum ptāti: ne consiliani eius indi-
geāt: ne aliena immoderatus concupiscant/ quod etiam ad eos
vsq; ptenditur qui in corpore reipublice interiorū obtinent vicē

Job. xxxj.

Job. j.

Timoris dei
diffinitio.

Senectutis
cōmendatio.

Sapiētie. iij.

Prouerb. xx.

Eccī. xxxj.

Prouerb. xx.

Job. xxv.

Iniq; / supbi / r
auaria p̄siliis
principum ar-
ceantur.

Prouerb. iij.

quos questores & pmetarienses et rerū priuatarū comites esse predixim⁹. Hec enī omnia ad satietatē reficiēda sunt: & hanc ex necessitate & vsu habita ratione personarū oportet interpretari. Si enī auidi⁹ reficiantur et minus digerāt generant morbos aut incurabiles/aut difficiles. Impossibile siquidē est quēq̄ iustitiaz et pecuniā sequi: aut enī vni istorū quilibet adherebit/ & alterū cōtemnet: aut torquebit altero melioris experts. Avaro namq̄ (teste sapiētia) nihil scelestius/ & nihil iniquius q̄ amare pecuniā. Hac enī aiām suā venalē habet/ & in vita proiecit itima sua. Et forte ideo crates corporis costarūq̄ soliditatem/ & extreme cutis claustrū/ natura diligentissima parēs circūposuit intestinis/ quo aduersus oēm exteriorē violētiam fierent tutiora/ & eis qd̄ necesse est ministrat: nec vnq̄ sine salutis sue dispēdio exteriorib⁹ exponitur. Oportet autē in re publica hāc nature opificis seruari imaginē/ & his necessariorum copiam de publico ministrari.

Eccī. x.

De lateribus potestātū: quorū necessitas explenda est/ malicia reprimenda.

Caplm. X.

Sed & in laterib⁹ his scz qui principibus debent assistere/ hec nature formula seruāda est. Cōstat enī quia a cōiuctu mores formātur. Qui tangit picē inquinatur ab ea. Vnaq̄ contacta liuorē ducit ab vna. Nec domi illorū iustitiā esse credas/ aut veritatē/ aut pietatem apud quos vides omnia esse venalia. Christ⁹ ipse exclusus est: & si pulsat ad hostiū nō aperit ei. Fugiunt & fugāt gratiā/ qui omnia ad precium/ & gratis faciunt nihil. Si preces porrigende sunt/ si causa examināda/ si executioni mādanda sentētia/ si p̄ficiēda cautio: omnia nūmus agit: veritas ceca est: pietas manca. Dū quātum quisq̄ sua nūmorū seruat in archa/ tantū habet & fidei/ cōtemnere fulmina pauper creditur atq̄ deos diis & innocentibus ipsis. Qui corruptior moribus: & corrupētior muneribus apud istos beator est. Si principū manus euaseris: grandis tibi restat via arda & ardua. Anteq̄ tortores extremos fugias sudādū est tibi. Ecce instrumēta tua cōficit collus. Si enī salutare licuerit p̄ magno reputa. Si cedulā nō attuleris frustra accedes. Si autē attuleris inutilis est: nec acquiescet vt man⁹ nobilis vitio mēbrane degeneret. Quid multa? Suā necesse est cōparari: cū nec opera nec calam⁹/ aut sepiole/ aut nigre lolliginis succus tibi cōstet ineptus. Sed & ipsas sillabas & apices: nisi eū tibi propiciū feceris/ sic distorquebit: tot tibi verborū ponet tendiculas vt p̄ pace

Eccī. xii.

Excoriatiōes
familiarū/ cu
rialiū/ r̄ modi.

Polícratíci de Curialiū nugis.

bella/pro quiete litigiū/amici instrumento videatur inscribere
Si cingulū forte tibi venustius fuerit: si incisoriū apti⁹: si quid in
minuta supellectili decentius/rebus eius cōnumera: nisi tibi pi⁹
re velis operā & impensam. Aut enī precibus extorquebi⁹: aut
eas liberalitate preuenies. Tandē pilleū qualecūq; sit asportabit
amicus in memoriā tui. Iam a collo disgrederis. Sed tibi ignis
purgatori⁹ imminet. Superest vegēto quē multa sollicitabis in
stantia: & magno artificio/gestus/pca & munerū/ vt te clauso
labello respiciat. Tunc de singulis verbis: in consiliū itur/delibe
rationi p̄scribitur tempus: & apices singuli ponūtur in statera.
Nisi enim p̄mulleris occurret tibi nō fideliter rei geste cōcepta
series/aut stilus incultus oberit: aut a publica forma notariū vel
scriniarii diuertens benignitas: aut negligētia iuris: & aliquis
semper nodus pecunia vindice indigebit. Vt vero minimū le
dat/longa expectatione torqueberis: dū differtur qd negari nō
potest. Experto crede: in manus eorū milies incidit: & vt aliqd
de fabulis mutuemur. Portitor immītis caron qui nemini pep
cit vnq̄ istis longe clementior est. Stipe siquidē vel triente solet
esse contentus. At isti asses integros sibi multiplicari iubēt. S;̄
quid est q̄ apud curiales omnia queror esse venalia: cū ea etiam
que nō sunt/ rerū. s. priuationes/ venalitio cōstat esse obnoxias?
Non opus non sermo gratuitus est/ non tacetur nisi ad p̄ciū. Si
lentiū nāq; res venalis est. Hoc forte a demosthene acceperūt q
cum aristodumū auctorem fabularū interrogasset quantū mer
cedis vt ageret accepisset/ & responderetur ei talentū. At ego
(inqt) demosthenes plus accepi vt tacerē. Causidicorū siquidē
est lingua dānifica: nisi eam (vt dici solet) fumibus argenteis vi
cias. Nec vnū (nisi forte potentissimus sit) pficit illaqueare mu
neribus: quia in quo vnus tibi conciliatur gratia/ aliorū iuidia
concitatur/ sibi nāq; p̄reptū arbitranē qd aliis erogatur. Hoc autē
a maximis pertrāsit ad minimos/ qui nisi mulceātur obsequiis
& reficiantur muneribus/ sibi fieri iniuriam suspicantur. Maxi
ma queq; domus seruis est plena superbis: & eadez cupidis ple
na est & auaris. Illi tamen perniciosius nocēt inter omēs curie
nugatores/ qui sub pretextu libertatis & honestatis/ miserie so
lent ineptias colorare: qui nitidiores incedunt: qui splendidius
epulantur: qui propriam ad mensam sepius extraneos cōpellūt
accedere Humaniores domi/ foris benigniores: affabiliore in
sermone/ liberiores in sententiis: in proximorum cultu munifi
ci: & omnium virtutum imitatione preclari. Vt enim ait ethis

Causidico: si
perfidia.

Iuuenalis.

cus: totius iniustitie nulla est capitalior q̄ eorum qui cum maxi-
me decipiunt: id agunt vt boni viri esse videantur. His utiq; &
virtutis vmbra licentiam facit/ & vnde vix oportuerat sperari
veniam/ gloriam assequuntur. Possunt impune plurima extor-
quere qui paruo non possunt: immo non dignantur esse conten-
ti. Notum quidem est & generale prouerbiū: quia seruiet et-
num qui paruo nesciet vti. Ne tamen cum his me bellum inex-
orabile gerere putes/ munera curiales licenter accipiant: dū nō
extorqueant impudenter. Pudor autem abiicitur: simul ad exa-
ctiones ventum est. Verbum (inquit) verecundum supplici ac
submissa voce dicendum/ rogo/ nec gratis tulit: qui cu; rogaret
accepit. Bis enim emit: qui rogat. Ad rei nāq; vel spei preciaz
verecundiam vendidit: munus vero iuste reprehensionis nō ha-
bet notam: quod deuotio liberalitatis obtulit: non improbitas
deprecantis extorsit. Ita tamen vt iniquorum munera non acce-
pet cum ingrati hominis sit votis non fouere beneficiū/ & im-
piū pro muneribus iustificare (dicente domino) sit iniquum.
Vtiq; beneficium accipere est vendere libertatem: & dedecēs
est seruos esse/ qui debent aliis imperare. Veruntamen & caus-
se ratio habenda est & persone/ vt nec a turpi/ ne turpiter acci-
piatur: quod ex loco & tempore & modo latius oportet inquiri.
Nā plerūq; a manu: plerūq; a causa: a tempore interdū: interdū
a loco: vel modo/ splendent munera: vel sordescunt. At impro-
bitas curialium eo vsq; innotuit/ vt de testimonio cōscientie: de
venustate morum: de odore opinionis: de sinceritate cause: de
torrente eloquentie: nisi precio interueniente/ quis frustra confi-
dat. Ipse licet venias musis comitatus omere. Si nihil attuleris
ibis omere foras. Non modo leones & tigrides: eloquentie be-
neficio lenisse dictus est orpheus/ sed apud ipsuz ditem vox dul-
cior perorauit/ canemq; tricipitem exorauit causa fauorabilior:
vt admissam semel euridicen contra morem inferorum liceret
educere. Tu vero licet orpheus sis aut arion vel ille qui solo te-
studinis sono saxa (vt dicit) emolliuit: nichil apud curiales effi-
cies: nisi plumbea eorum corda aureo vel argenteo malleo va-
nitatis vel cupiditatis incude emollias. Indementiam cerberi
omnes abhorret. ego me credo vidisse hostiarios cerbero durio-
res. Apud inferos tamen cerberus vnus est. Quot sunt diuer-
tacula curialiū tot cerberi sūt. A triēses quoq; cerberos sustiebis:
totāq; familiam que semp/ aut mordet: aut latrat. Omnes vero
quotquot sunt in vno medicos audiere dicētes. Dū dolet: accipe

Tullius de ofe
fi. no. in cle. de
hereti. ad fi.

Curiales qñ
licite accipiūt
et qñ illicite.

Esaiē. v.

De hoc fit mē-
tio supra lib. j.
ca. vj.

cessus subditorū. Refert itaq; potestatis istorum cohibere maliciam & eisdem de publico puidere vt omnis grassandi occasio subtrahatur. Quod etiam in iure romano antiquitus cautū est. Alioquin auctor videbitur maleficii q̄ pretermisso officio emē dare contēnit. His enī flagellis hominū/innocētūq; tortoribus/quo preclarior & potētior/eo plenior & pniciosior curia est. Frequēs etenim est/vt curia recipiat/vel faciat vitiosos. Apd̄ quos inualefcit audācia delinquendi cum ex familiaritate potentū vitis indulgetur. Sed & de ante acta vita cuiuscunq; frustra presumitur cum inter curiales vix possit innocētia retineri. Quis est enim cui virtutem nō excutiant curialium nuge? Quis est tantus/quis tam solidus: vt corrūpi non possit? Optimus est qui resistit diuitiis: qui validi?/qui corrūpitur minus. Nā vt sit virtus incolumis a curialiū via diuertēdū est. Pruide quisquis hoc dixit esse pius. Vnde eleganter fons salmacis infamia molliciei infignis eidē compaf. Vt enim in fabulis est vnda illius aspect? de cora est: gustu dulcis/suavis tactu/& oīm sensu vsvu gratissima sed tāta molliciei ingrediētes eneruat: vt viris effeminatis/nobiliore adimat sexū/nec āte quisq; egreditur q̄ stupeat & doleat se mutatū esse in feminā. Aut enim cedens omnino sexus i deteriorē degenerat/aut veteris dignitatis aliquo manēte vestigio hermafroditū induit qui quodā delinquētis nature ludibriosic vtriusq; sexus ostentat ymaginē: vt neutrius retineat v̄tate. Hac aut̄ poetici nube figmēti nugarū curialiū representat imago/que viros abiecta v̄tute emolliunt/aut imagine retēta peruertunt. Qui curialium iēptias induit/& philosophi & boni viri officiū pollicetur: hermafroditus est/qui duro vultu & hispido muliebri deturpat venustate:& virū muliebribus polluit & incestat. Res siquidem monstruosa est philosophus curialis:& dū vtrūq; esse affectat/neutrū est: eo q̄ curia philosophiā excludit & ineptias curiales philosophus vsq; quaq; non recipit. Non tamen ad omnē curiam cōpatio trāfit/sed ad illam dūtaxat que insipientis distēperatur arbitrio. Qui enim sapiens est/nugas abigit/cōponit domū:& vniuersa illius subiicit rationi. Vt enī ait sapiētia que cōmunicatio sancto homini ad canē/aut luci ad tenebras. Omne aīal diligit sibi sibi:& oīs homo pximū suū? Oīs caro ad similitē sibi coniūgitur:& omnis homo sociabitur simili sibi. Si lupus agno aliquando communicauit/sic peccator iusto.

In aut. vt iudi. sine quoq; suff. §. 1. r. §. sic igit. et se. col. 4

Salmacis fons

Eccī. xii.

Roma. vi.

Polícratici de Curialiū nugis.

De oculis auribus & lingua potestatum / & de officio presidis / & q̄ iudicem oportet habere iuris & equi notitiam: voluntatem boni & potestatem exequendi: & q̄ iuramento debet esse legibus alligatus & a sordibus munerum alienus. Cap. XI.

ff. de offi. presi.
l. illicitas.

Sequitur oculorum aurium & lingue collatio quam in presidibus prouinciarum consistere superius dictum est. Preses igitur est / qui in iure reddendo prouincialibus presidet. Hic autem equi & iniquus debet habere notitiam & facultatem: & animum etiam quod iustum est exequendi. Nam sicut medico euentus mortalitatis imputari non debet / ita si quid triste imperitiam eius contigerit: ei merito imputatur. Quod si nouit & non vult: non ex ignorantia / sed ex malitia condemnatur. Finis siquidem utriusque damnatio est: licet ignari mitius puniatur: nisi forte ignorantia negligentia parauerit. Nam si ignorantia inuincibilis est non affert mortem: sed ab innatis tenebris excusatur. Si vero scit & vult equitati seruire / nec potest: non tam presidis est culpa quam principis. Sed ad religionem principis hec eadem pertinere certissimum est: cum ipsum iuris oporteat habere notitiam: voluntatem boni / vires exequendi / & sacramentum debeat esse legibus obligatus: ut sibi omnino illicitum nouerit: ab earum sinceritate diuertere. Nam de sapientia eius / sapientia docet. Iudex (inquit) sapiens iudicabit populum suum: & principatus sensati stabilis erit. Scimus iudicem populi sic & ministri eius. & qualis rector est ciuitatis / tales & inhabitantes in ea. Sed & iuris notitiam necessariam esse & vires necessarias non tacuit dicens. Noli querere iudex fieri: nisi valeas virtute irrumperere iniquitates / ne forte extimescas faciem potentis / & ponas scandalum in agilitate tua. Non pecces in multitudine ciuitatis: nec te imittas in populum: neque alliges duplicia peccata / nec enim in vno eris immunis. Noli esse pusillanimis in anima tua exorare: & facere elemosynam non despicias. Ne dicas in multitudine respiciet deus meorum munerum: & offerente me deo altissimo suscipiet munera mea. Non irrideas hominem in amaritudine anime sue / est enim qui humiliat & exaltat circumspexit deus. Ex his diligenti lectori occurret / quod voluntas boni non minus iudici necessaria est quam notitia vel potestas / cum non modo de suis sed ex alienis delictis teneatur: & duplici suorum & aliorum premissa onere ut nec in multitudine munerum citra modicam voluntatis sit ei fiducia ante deum. Vnde & plato egregie quidem & luculenter si tamen audiantur: eos qui de reipublice gerendo magistratu contendunt / ita inter se versari asserit / ut si naute sub aduersa tempe

Eccl. x.

Eccl. vii.

Platonis notabile verbum de preedictis super gerendo magistratu.

state decertēt quis eorū debeat potissimū gubernare. In quo fortune calculo aut nullus aut rarus: Idēq̄ temerari⁹ est qui sine arte & iuribus vendicet magistratū. Et in eo quidem t̄p̄e nihil miserabilius vidi q̄ iudices scientie legis ignaros bone voluntatis inanes: quos cōiūcit amor munerū & retributionū: id iuriū qd̄ habent in obsequio auaritie/iactātie: aut carnis & sanguinis excentes: & a necessitate sacramēti legitimi absolutos. Ex quo planū est/principes qui eis ordinariā iurisdictionem cōtulerunt iuris esse ignaros vel contemptores. Sed quicquid de peritia iuris dicamus: aut de iuribus exequēdi: iudicem oportet esse religiosissimū: & qui oē iiquū morte ipsa magis oderit. Quia ergo prefides ordinariā habent iurisdicendi potestātē: iūonum & iudicum aliorū vna est speculatio: & qd̄ de his dicitur/facile ad aliorum cōsequentia trahitur. Est itaq; primū qd̄ ex necessitate officii vtriusq; indicitur vt iustitie in oibus pareatur: & nihil eorū q̄ faciēda sunt fiat ad precii. Nā qd̄ iniustū est vsq; q̄q; nō licet/vt nec p̄ tēporali vita fieri liceat. Qd̄ vero iustū est: mercedis iteruentu nō indiget cū per se fieri debeat/& iniquū sit vendere qd̄ debetur. Iustitiā ergo vendere iniquitas est. Iniustitiam/iniqua infania. Hec siquidem vbiq; reprobata est/vt nusq; esse debeat: illa vbiq; debita est: vt sine scelere vendi non possit. Neq; enī balaam ex eo culpa q̄ populi dei causā dānauerit aliudve dixerit q̄ qd̄ dñs ispirabat: sed quia auaritia excecatus infidelium causam instruens quō ad puocandā irā dei deliqueret israel dictate malicia parauit. Querebat ergo quō iuste iustificaret causā ipii/& quasi illuso deo grām eius subtraheret electis. Aut si aduersa iustificari nō posset causa: hoc saltē agebat: vt & ab ista recederet deus. Cōpugnātibus nāq; iniquis vincere vt dī cōsuevit/qui virib⁹ superior est. Balaamitas videas plurimos: q̄ licet iniquam nolūt ferre sententiā/corrupti tñ munerib⁹ iustitiā partis vni⁹ in alterā quis arte transferre molimur. Nō facile dixerī vtrū sit nequius licet venditor iniquitatis maliciā: sicut fallaciori coloret. Potest tamen videri nequior/qui officii sui p̄cipem & reginā/cui fides famulatur/quasi mercē in foro distrahit: ac si seruus infidelis dñm vendat. Omnis etenī magistratus iustitie sue famulus est. Cōstat aut̄ quia equitas alienat a veditore/licet ad emptorem non transeat: & empta iniquitas sic ad emptorem transit: vt nequaq; a venditore recedat/& quod in aliis contractibus nō reperit/solus ille iustitiam vendit qui nō habet. Siquidē āte cōmerciū relinquit sordidū venditorē. Nonne sordidus est qui ad

Iustitia fuet.

Balaam q̄re
punitus fuit.

Hūeri. xxij.

Polícratíci de Curialiū nugis.

Ad philip. iij.

Matth. xvj.
Marci. viij.
Luce. ix.

Matth. vij.
Luce. vij.

Ibidem.

L. de iudi. rē
non nouā. vbi
et habent ver
ba pcedētia.

acceptas vel oblatas sordes conscientiam polluit / & nō tam iustitiam venalē habet q̄ animā suam. Doctor gentium / diuitias honores & totius mundi variam supellectilē contēnit vt sterco-
ra / vt solū lucrifaciat xp̄m: ratus omniū que dispēdiū salutis as-
ferunt sordibus aggreganda / recte quidē & fideliter eo q̄ nichil
mundū: nihil honestū: nihil decēs: salutem impedit: sed sola tur-
pitudine / que sicut dedecet sic & immūda est & certe iūtilis: adeo
damnosa vt nullo temporali emolumento valeat compensari.
Quid enim prodest homini si vniuersum mundū lucretur faciens
detrimentū anime sue. Et vide: quia nō dixit mundū inuti-
lem vbi salus perditur: sed etia3 vbi minuitur gloria. Quātum
uis rutilent gemme: aurū splendeat: & oībus lenociniis suis ar-
rideat mundus / quicquid mūdiciā hoīs pimit: sordidū / quod de-
corem aīe extinguit / turpe quod honestatē subuertit: ignominio-
sum est. Vnde & apud antiquos etiam salutifere vītatis igna-
ros / omne qd̄ ex debito officii gratuitum esse oportet / si fiat ad
p̄cium: in sordibus computatur. Ipsius quoq; precii sic dilatāt in-
terpretationem vt nō modo pecuniā speciēve contineat: s3 obse-
quiū oēm q3 operā quatin⁹ alas nō debetur. Qd̄ enī ex sordib⁹
est quid erit nisi sordidum? Non enim potest arbor mala fruct⁹
bonos facere: cum in eo vis nature consistat vt similia ex simili-
bus procreentur. Ceterum quia p̄sidum & aliorum iudiciū cō-
munem esse inspectionem premisimus: equitatis & publice ge-
tis ministri sūt q̄s tāto circūspectiores / cautiores oportz eē ma-
gisq; sollicitos: quo illius reseruantur examini cuius prudentia
circūueniri non potest: aut iustitia corrūpi: illo obtinēte vt ī quo
iudicio iudicanerint iudicent: & mēsurā bonā & confertā & co-
agitātā & sup̄fluentē in sinus suos a iudice iusto recipiant.

¶ De sacramēto iudiciū & collatione pythagore & alexādri: &
in quibus rebus gratiam partibus possit facere iudex: & de que-
stionibus captiosis. Caplm. XII.

ET quidē iudices sacramento legibus alligātur iurati
quia oī modo iudiciū cū veritate: & legū obseruatiōe
disponēt. Ip̄o quoq; iure cautū est vt sacrosy euāgelio
rū scripture terribiles atē sedē iudicialē deponāt ibiq;
ab initio litiū ad finem vsq; permaneant: nec amoueantur nisi
sentētia recitata quo totius consistorii latitudo: dei ip̄ius reple-
ta presentia / oībus ad sacrosanctas scripturas metū incutiat &
reuerētiam: & ab inq̄sitiōe veritatis oīs iniquitas ppulset. Oīs
quoq; carnis & sāguinis religio iudiciaria ppellit affect⁹: euacuat

ans iram & odiū: metu & amicitia: quia vt ait iuli⁹ cesar Haud facile anim⁹ verū puidet: vbi ista officium. Hinc est illud puer biū auctore cicerone apud antiquos celeberrimū. Exiit psonā iudicis: quisq; amicū induit. Equitas enī cui iudex obsequiū debet odii sinistra/aut amoris dexterā nescit. Nā a veritate non licet in iudiciis declinare. Vt vero plurimū indulgeat amicitie/amico interdū dilationis gratiā facit. Hoc ipsum tamē raro: & non nisi causa cognita. Porro dum causa anceps est dilatio pte latur/si non contentionis/saltē decisionis. Nam iudicia festinata penitentiā pariūt. Vnde & greci cū vrgentur ad sententiam anteq̄ de causa liqueat respondent patres suos solē apud antipodas non vidisse/sed expectasse semper donec & ipis oriret. Dicunt etiam preproperū esse viatorē qui anteq̄ lucifer oriat cras sis adhuc tenebris luceq; remota dietā aggredit. Sed nec iudicem/auctoritas terreat litigatorū cum pithagore in lōgissimūz tempus sit dilata petitio/& alexandri macedonis in castrēsi iudicio sit causa dānata. Quod & ille gratū habuit/iudicab⁹ agēs grām quorū in eo fidem pbauerat q̄ iustitiā oī potentatui pferrebant. Nihil vero preclarius de alexandro illo quē publica opinio magnū asserit aliq̄ in hystoria meo iudicio repperi. Michi quidem semper vt tamen pace eorum loquar qui temeritatē virtute pferunt/ditissimo alexādro/pauper pithagoras maior erit Quod vt mecū cōiicias/collationē philippi & alexandri trogo pōpeio: vel iustino compendiario eius/si mauis/auctore reuoluas. Ait ergo. Fuit philippus rex armorū q̄ cōiuniorum studiosior: cui maxime opes erant instrumenta bellorū: diuitiarū questus q̄ custodia sollercior. Itaq; inter cotidianas rapinas sēper in ops erat. Misericordia in eo & perfidia pari iure dilecte. Apud eum nulla ratio vincendi turpis/blandus pariter:& insidios⁹ alloquio/qui plura pmitteret q̄ prestaret. In seria & iocos artifex/amicitias vtilitate nō fide colebat. Gratiā fingere in odio: istruere inter concordantes odia/apud vtrūq; grām querere/solēnis illi cōsuetudo. Inter hec eloquētia & ifignis oratio acuminis & solertie plena: vt nec ornatui facilitas: nec facilitati inuentionū deesset ornatus. Huic alexāder filius successit & virtute & vitiis maior patre. Itaq; vincendi ratio vtrūq; diuersa. Hic apta/illem artibus bella tractabat. Deceptis ille gaudebat hostib⁹: hic palam fufis. Prudētior ille consilio: hic animo magnificentior. Irā patē dissimulare plerūq; etiā vincere/hic vbi exarsisset nec dilatio vltionis nec mod⁹ erat. Vini nimis vterq; audus: sed ebrietatis

Proverbum antiquorum.

Notabile grecorum dictū cū vrgent ad sententiā anteq̄ liqueat de cā.

Philippi macedonis commendatio.

Alexāderi macedonis commendatio.

Polícraticí de Curialíũ nugís.

Alexander.

diuersa vitia. Patri mos erat etiam de conuiuio in hostem percurrere/se temere periculis offerre/alexander nõ in hostem: sed in suos seuiebat. Quobrem sepe philippuz vulneratum prelia remisere: hic amicorum interfectorum conuiuio frequẽter excessit. Regnare ille cum amicis volebat/hic in amicos regna exercebat. Amari pater mallebat: hic metui. Litterarũ cultus utriusque similis. Solertie pater maioris/hic fidei. Verbis atque oratione philippus/hic rebus moderatior. Parcendi victis filio animus promptior & honestior. Frugalitati pater/luxurie filius magis deditus erat. Quibus artibus orbis imperii fundamenta pater iecit/operis tanti gloriam filius consummauit. At in vno nõ modo patris: sed omnium ingenuorum transcendit vitia/ quod incontinentissime fuit inuidie: adeo ut etiam paterni triumpho ei lachrymas extorquerent/ac si ei virtus paterna omnium gerendum preriperet gloriam. Eos etiam aut propriis manibus interficiebat aut rapi precipiebat ad penam: qui paterni virtutis preconiã predicabant. At pythagoras apud philosophos tante extitit auctoritatis: ut ad omnium questionum decisionem sufficeret si in parte crederetur pythagoras extitisse. Tãtum namque opinio preiudicata poterat: ut nihil conualesceret ab opposito dum hoc ipse dixisse diceretur. & ex usu acquiescentium/ vox ipsa per nominis pythagoram indicabat. Cum enim simpliciter dicebat ipse hoc dixit/ex precepta auctoritate teste tullio pythagoram intelligi oportebat. Hic tamen tota auctoritate sua nequaquam iudicium flexit: sed adhuc interueniente dilatione propter rei ambiguitatem pendet sententia. Thema quidem huiusmodi est. Euallus adolescens diues eloquentie discende gratia causasque orandi cupiens fuit. Hic in disciplina pythagore se dedit promittens pecuniam quantum pythagoras petierat data medietate atque ingrediaderetur: daturus alteram quo primum die causam apud iudices perorasset & vicisset. Postea cum diutius auditor assertorque pythagore fuisset facundiamque promouisset a studio & trascurulo tempore longiori/ causantibus patrocinium denegaret/ ut putabatur/ ne doctoris impleteret mercedem: habito consilio litem cum eo pythagoras contestatur. Cum ergo ad iudices in eunde constituendeque cause venissent gratia/pythagoras sic exorsus est. Disce (inquit) stultissime adolescens utroque id modo fore/ uti reddas quod peto/ siue per te pronunciatum erit siue contra te. Nam si contra te lis data erit: merces michi ex sententia debetur. quia ego euicero. Sin vero contra te iudicatum erit/ merces michi ex pacto

Pythagoras.

Hic hanc questionem cum euallo suo discipulo.

extitit auctoritatis: ut ad omnium questionum decisionem sufficeret si in parte crederetur pythagoras extitisse. Tãtum namque opinio preiudicata poterat: ut nihil conualesceret ab opposito dum hoc ipse dixisse diceretur. & ex usu acquiescentium/ vox ipsa per nominis pythagoram indicabat. Cum enim simpliciter dicebat ipse hoc dixit/ex precepta auctoritate teste tullio pythagoram intelligi oportebat. Hic tamen tota auctoritate sua nequaquam iudicium flexit: sed adhuc interueniente dilatione propter rei ambiguitatem pendet sententia. Thema quidem huiusmodi est. Euallus adolescens diues eloquentie discende gratia causasque orandi cupiens fuit. Hic in disciplina pythagore se dedit promittens pecuniam quantum pythagoras petierat data medietate atque ingrediaderetur: daturus alteram quo primum die causam apud iudices perorasset & vicisset. Postea cum diutius auditor assertorque pythagore fuisset facundiamque promouisset a studio & trascurulo tempore longiori/ causantibus patrocinium denegaret/ ut putabatur/ ne doctoris impleteret mercedem: habito consilio litem cum eo pythagoras contestatur. Cum ergo ad iudices in eunde constituendeque cause venissent gratia/pythagoras sic exorsus est. Disce (inquit) stultissime adolescens utroque id modo fore/ uti reddas quod peto/ siue per te pronunciatum erit siue contra te. Nam si contra te lis data erit: merces michi ex sententia debetur. quia ego euicero. Sin vero contra te iudicatum erit/ merces michi ex pacto

debebis / quia tu viceris. Ad ea placide euallus. Opto (inquit) tue tam accipi captioni esse obuiam / si verba non ipse facerem: atque alio patrono vterer. Sed magis in ista victoria pro ludium est: cum te non in causa tantum sed in argumento quoque isto vicerero. Disce ergo tu magister sapientissime utroque modo fore uti non reddam quod petis / siue pro me pronunciatum fuerit siue contra me. Nam si iudices pro causa mea senserint / nihil tibi ex sententia debebis / quia ego vicerero. Si contra me pronunciatum fuerit nil tibi ex pacto debeo / quia non vicerero. Sic ab adolescente discipulo eloquentie magister inclytus / suo argumento confutatus est / & captionis versute / & excogitate frustratus fuit. Tu iudices / ut antique nobis utar hystorie dubiousum hoc inexplicabileque esse quod utrumque dicebatur rati / ne sententia sua utraque in partes dicta / ipsa sese rescinderet / rem iniudicatum reliquerunt / causam in diem longissimum protelantes. Nec multum refert ad propositum pythagoras an pthagoras sicut quintiliano & agellio placet litigauerit. Neque enim vis est in nomine dum constet rem ambiguam sine temeritate diffiniri non posse. Sunt autem multe captiose questiones que tutius & comodi prosertim in iudiciis differunt quam accelerent. Unde apud dialecticos generum hoc tractus appellatur & a grecis dicitur: nisi quicquid verum esse statueris / falsum reperiatur. Et si plerumque in his pro exceptione doli mali possit res temperari / & equitas iuris interdum queat mitigare rigorem / nisi urgentissima rerum necessitas cogat / in talibus sententiam expedit differre quam ferre. Fere a puero didicisti / quia in questionibus que habent positiones implicitas & que late inuoluunt propria laboriosa solutio est nisi forte te antiquo nestore reputes cautiorem. Ne credas sonio / agamemnoni dictum est in soniis / dum in excidio troie grecia laboraret. Huiusque sonii interpretatione / ioui censuerunt grecorum sapientissimi reseruanda. Laborantes vidi quam plurimos dum queritur / an quod dicit ego metior verum dicat. Sed neminem vidi qui scilicet intraret & caribdim / nisi debile / aut precipitium sustinuerit hostem. At in litigiosis disputationibus & declamationibus scholasticis sine periculo ista versantur: sed ubi ad forum ventum est in quo maior ostentatio ingenii conuenit / & seria dumtaxat agitantur sine periculo litigatorum / aut iudicis in sententie calculo non erratur. Nec est (ut opior) quicquam utilius quam periculum differri / si omnino vitari non potest. Iniquissimum tamen est iurgia pertrahere: cum alterutrius litigantium perditatur utilitas / & rei difficultas moram non pertrahit. Quicquid igitur expediri potest accelerandum est / quod consultiore tractatu indiget differendum.

n iiii

Similis dilatio ariopagitarum in alia causa. s. li. iiii. c. penul.

Polícratici de Curialū nūgis.

Quō iudiciū debeat ordinari: & de conceptione sacramenti calūnie qđ ex necessitate p̄stāt actor & re⁹. & qđ imineat illi qui iuramētū subire detractat: & de sacramēto aduocatorū & pena calūniatorū siue p̄uaricantiū aut tergiuersantiū. Ca. XIII.

Vero rerū v̄itas citius illucescat litigatores ip̄os p̄sonas videlicet principales nō ante ad lites iudex admittit / q̄ ei prestito sacramento faciāt fidez q̄ iustitie sue insistent: & calūniā oēm faciāt p̄cul. Actor quidē iuret nō calūniādi aīo litē mouisse: sed existimādo bonā habere causam / & q̄ nihil in tota lite faciet calūniose: vt nec p̄batio: nec dilatio frustratoria exigat: sed id solū quod iustitia videtur exigere. Reus autē iurabit q̄ putās se bona instātia vti puenit ad relictandū: & q̄ in nullo totius litis articulo calūniose v̄sabit: id solū a iudice vel aduersario exigēs qđ p̄ v̄itate putat ex necessitate iustitie exhibendū. Vtriusq; v̄o iuramēti sui clausula extrema hoc cōplectetur: vt iuret se nihil dedisse aut p̄misisse: aut daturos esse vel p̄ se: vel per mediā p̄sonā / siue iudicibus siue aliis quibuscūq; personis p̄ ea causa / exceptis his q̄ aduocatis & quibusdā aliis certis personis de iuris indulgentia p̄stari licet. Qz si actor sic iurare recusauerit / exclusus a lite / cadit ab actione tanq̄ improbus litigator. Reus vero detractās subire iuramētūz habetur p̄ cōfesso: & sententiā dānationis expectat. Sed & ipsi patroni causarū q̄ fidelior possit eē examinatio / ab ip̄a cōtestatiōe litis iuramēto artant ad veritatē & fidē / iurātes q̄ cū oī virtute sua oīq; ope quod iustū & verū existimauerit clētibus suis iferre p̄curabūt: nihil studii reliquētes put cuiq; possibile est / & q̄ ex industria sua nō p̄trahēt lites. Nā eas oportet a iudicib⁹ ifra biēnium vel triēniū terminare. Ip̄os quoq; aduocatos pari distributione p̄tib⁹ exequabit: siue illos petierit siue nō: vt equo Marte possit causa p̄cedere. Hec autē paritas & in v̄tutis merito: & viuacitate igenii / cōsiliū p̄funditate & opinione sciētie & noīs auctoritate cōsistit: vt hec oīa si fieri pōt apđ partes quadā eq̄tatis lance libretur. Qz si vni⁹ pre ceteris est fama hilarior: ex officio iudicātis put poterit parti aduersarie cōpensabit. Qui tñ alicuius litigatoz archana p̄nouit: nō patrociniabitur aduersario: nisi forte citra cōuenientiā iudicis sepatim cū plurib⁹ alter tractauerit / vt alteri paris defensionis copia subtrahatur. Nec est qui a iudice monitus sine excusatione probabili possit cuiq; parti patrociniū denegare / nisi forum sibi precludi velit / vt postmodū in causis agendis minime audiatur. Si vero preuaricatus fuerit

Totū qđ seq̄t
h̄t in. l. j. r. ij.
C. de iura. ca:
lūp. p̄p. calūp.
vsq; ibi. nam
cas.

S. licet. vsq; ibi
sed r̄ ipsi h̄t i
decre. vlti. de
iura. calūp. et
C. eo. l. ij. §.
Quia si.
C. de iudi. rē
nō nouam. x.
patroni.

C. de postu. l.
q̄sq; §. p̄terea

l. de postulā. p̄
uid. vsq; ibi.
si vero.

adlocatus/in conuictū oportet p qualitate cōmissi penā grauis-
 simam exerceri. Munus siquidē patrociniū fidelissime imple-
 dum est & sine aduersariorū iniuria. Rationibus nāq̄ non pro-
 bris contendendū est/& ex edicto principis/patitur opinionis
 dispendiū quisquis negocio derelicto/procax ī aduersarii sui cō-
 tumeliam aut palam pergit aut subdole. Sed licz patrono mer-
 ces ex causa honorarii debeat:continuatore vel redempto-
 rem litium esse non licet:vt certe partis emolumentū cum gra-
 ui dāno litigatoris & quadam depredatione paciscatur. Quic-
 quid autem patronus allegauerit presēte dño/perinde est habē-
 dum ac si proferatur a dño:nisi ex continenti id est infra pximū
 triduū cōtradixerit. Licet aut patronū vinci contigerit/in nul-
 lo leditur fama eius/si nihil omisit ex cōtingentibus:& clientis
 sui iustitiam fideliter fouit. Nō enim cogitur patrocinari men-
 dacio. Si quid vero lesionis affert causa/in litigantes cadit: siue
 ciuilitate siue criminaliter actū sit. Hoc aut quicquid sit sententia
 diffinitiuā declarat:que reos condēnat vel absoluit/& interdū
 in ipsos actores consultissime acerbitatis effundit aculeos. Nā
 vt de ciuilibus taceatur/in quibus tamē est nimia accusatorum
 temeritas tribus modis detegitur/tribusq̄ subiicitur penis. aut
 enim calumniatur/aut preuaricatur/aut tergiuersatur. Est au-
 tem calūniari crimina falsa intendere/puaricari vera absconde-
 re:at in vniuersum ab accusatiōe desistere tergiuersari est. Sed
 lege remia calūniantes ad vīdictam possit similitudo supplicii.
 ita tñ vt postq̄ reus absolutus fuerit/cū de accusatoris cōsilio &
 mēte cōstitit si iusto errore lapsus est absoluitur. Si vō in eui-
 denti calūnia dephensus est:pena legitima cōdēnet. Qd ipsi
 pñūciationis manifestatur verbo. Nam si pronūciatū est:non
 pbasti/pepercit actori. Si vero calūniatus es/condēnauit eū. Et
 licet de pena ifamie nihil subiecerit:tamē potestas legis aduer-
 sus eum exercebitur:adeo vt importet infamiam.

l. de aduoca.
 diuer. iudi. l. i.
 l. de postu. l.
 quisquis.

ff. de var. et ex-
 traor. cogni. l. i.
 §. i. honorariis
 et l. de postu.
 l. si qui.

l. de erro. ad
 uo. l. i. et iij.

ff. ad turpil. l. i.
 in prin. et ij. q.
 iij. §. notandū.

De ratione instrumentorum.

Cap. XIII.

In ipsa disquisitione consilii tam in ciuilib⁹ q̄ in cri-
 minalibus causis ad examinādas probationes instru-
 mentorum ratio habenda est. Et quidem instrumen-
 ta dicuntur oīa quibus causa instrui potest/siue sint te-
 stimonia siue testes. Hec tamē illis potiora sunt: eo q̄ testes te-
 stimoniis preferantur. Nam cum testes examinari possint tes-
 timonia semper & apud omnes eadem sunt. In ipsa vero testi-
 um examinatione nō potest ex aliqua regula diffiniri quid ma-

Hoc capitulū
 est legale.

Instrumenta
 quid sint.

Polícratici de Curialiū nūgis.

gis iudicem sequi oporteat. Si enim testes oēs eiusdē honestatis & estimationis sint / & negotii qualitas: ac iudicis mot⁹ cū his concurrerit / sequenda sunt omnia testimonia. Sin nō quidā eorū aliud dixerint: licet impari numero / credēdū est q̄ nature negotii cōuenit / qđ inimicitie aut gratie suspitione caret. Cōfirmabitq; iudex motū animi sui ex argumētis & testimoniis que rei aptiora & vero pximiora esse cōpererit. Nō enim ad multitudinem respici oportet: sed ad sincerā testiū fidem & testimōia quibus potius lux veritatis assistit. Iphis quoq; presumptionib⁹ frequentissime stabit donec p̄betur cōtrarium. Nā & salomon cū in litigio meretricū infantē diuidi precepisset / & altera eum mallet alteri viuū cedere: ipsa tamen reclamante nec tibi nec michi sit: sed diuidatur: illi viuū infantē restituendū censuit: que nō acquieuit / vt viuū moreretur. Argumento liquidem trahēbatur p̄babili: vt matrē crederet que diligebat: cū opinionē ei⁹ aut fidem / aduersa probatio nequaq; euacuaret. Vñ & diuus adrianus rescripsit iudicantis dilatans in examinatione testium facultatē. Et verba quidem epistole hec sūt. Tu magis scire potes quāta fides habenda sit testibus: qui cuius dignitatis: & cuius estimationis sint: & qui similiter visi sunt dicere: vtrū vnum eundēq; sermonē meditatū attulerit: an ad ea que interrogaue-
iiij. Regū. iij.
ff. de testi. l. iij. §. i.
ff. de testi. l. iij. §. eiusdē. vsq; ibi. iudici vero
ff. de testi. l. iij. §. i. cū. l. sequē.
ff. de offi. p̄fess. l. illicita.

ris ex tempore verisimiliter responderint. Que argumenta / & quēadmodū cuiq; rei probande sufficiant: nullo certo modo factis diffiniri potest. Alias numerus testium: alias dignitas: & auctoritas: alias veluti consentiens fama confirmat rei de qua queritur fidem. Hoc igitur solum tibi respōdere possum sūmatim: nō utiq; ad vnā speciem: p̄bationis cognitionē statim alligari debere: sed ex sētētia animi tui te estimare oportere: quid aut credas: aut parū tibi probatū opineris. Iudici ergo plurimū licet dū in oībus seruit x̄itati / q̄ si (vt solet apud improbos) p̄clitari cognouerit: ad p̄fessionē eius qui necessarij fuerit euocabit: & ad testimoniū cōpellet inuitos. His tñ exceptis quos aduers⁹ certas p̄sonas testificari iura non cogunt.

Que pertineant ad religionem procōsulum p̄fidum & ordinariorum iudicium: & quatenus exenia protēdi liceat: & de cerone bernardo martino gaufrido carnotensi. Ca. XV.
Ertinet autē ad religionem p̄fidis providere: ne potētiores viri iniuriis afficiant humiliores. ne defensores eorum calūniosis criminibus infectētur innocentes. Prohibebitq; illatas exactiones & violentias fa-

tas/& extortas metu/venditiones & cautiones:vel sine precii
muneratione/ne & ipse prouinciam in prebendis hospitii one
ret. Deniq; ne quis iniquū lucrum:vel dānū sentiat:precaurebit.
Congruit enī bono & graui presidi curare vt pacata & quieta
sit prouincia/qđ facile obtinebit si sollicite agat:vt malis hoib⁹
prouincia careat eosq; cōquirat. Nā & sacrilegos/latrōes:fures:
plagarios:conquirere debet.& prout quisq; deliquerit in eū ani-
maduertere:receptatoresq; eorū sine quibus latro diutius latere
non potest. Omni vero ius reddenti obseruandum est:vt in ad-
eundo quidem facilem se prebeat:sed contēni nō patiatur. Vn-
de mandatis adiicitur ne presides in vltiorem familiaritatez
prouinciales admittant:nam ex conuersatione equali cōtēptio
nascitur dignitatis:& summatim ita ius reddi debet: vt aucto-
ritatem dignitatis ingenio suo augeat. Sed & in cognoscendo
nec excandescere aduersus eos quos malos putat:nec precib⁹ ca-
lamitosorum illachrimari oportet. Id enim non est cōstantis &
recti iudicis:cuius motum animi vultus detegit. Quid enī in
viro graui deformius q̄ si ad aures gene pallent:cutis in rugas
cōtrahitur:scintillant oculi:turbatur vultus: aut si sanguinez fa-
ciei ira accēdit:& quasi excludit in superficie:spumantia torquē-
tur labra:brachia iactantur:saliunt pedes:corpus trepidat. & to-
to gestu non tam iratum exprimit q̄ insanum? Certe cum tales
video:compatior illis:mihiq; metuo: memor hominum quos
in affrica esse in libro naturalis hystorie apud pliniū didici. Di-
cuntur enim effascinare voce & lingua. vt si impēsius forte lau-
dauerit pulchras arbores:segetes ameniores letiores infantes/
equos egregios:pecudes pastu & cultū optimas:repēte moriā-
tur aut pereāt. Fascinatio quoq; oculorū exitialis est. Refert idem
esse hoīes in illincis qui interi:nāt vidēdo quos diutius irati vi-
derint: eosq; ipsos mares feminasq; qui visu nocentes sunt:pupil-
las in singulis oculis habere binas. Apollonides quoq; perhibet
in sithia nasci feminas que bithie vocantur:& easdem in oculis
binas habere pupillas:& perimere si quem visu forte irate aspe-
xerint. Vereor ne his cognati sint iudices iracūdi. Tradūt etiā
physiognomi eos qui habēt oculos maculosos ad neqtia pniōres.
Que vero de p̄sidibus aliisq; iudicib⁹ dicta sūt: debēt & apđ pro-
cōsules q̄s nostrates vulgarit̄ dicūt iustitias esse errātes obtinere.
Et nomen quidem erroris:& si non officio: p̄sonis tñ eorū con-
uenit: qui euntes post concupiscentias suas in sectatu auaritie:
& depredatione populariū a tramite equitatis aberrāt. Debent

ff. de offi. p̄cō.
l. obseruare. in
princi.
ff. de offi. p̄s. l.
congruit.

ff. de offi. p̄s. l.
obseruādum.
vsq; ibi. quid
enī in viro.

Itā multa s̄-
gna turbatio-
nis q̄ reproba-
tur in viro gra-
ui. Et vide pul-
chra de his s̄-
gnis. s̄. lib. iiii.
ca. viij. in fi.

Q̄ in illincis
sunt hoīes oc-
cidētes quos
irati aspiciūt.

In sithia sunt
femine bithie
visu occidētes
habētes ocu-
los maculosos
sūt nequiores.

Policratici de Curialiū nugis.

ff. de offi. p̄st. l. plebiscito.

ff. de offi. p̄cō. l. solet. x. non vero. vsq; ibi. licet enim.

xj. q. iij. non licet. xiiij. q. v. nō sane. Itē p̄tra ciceronē qui negavit a silla mutuo recepisse pecuniam/et postea dephēsus in mendacio risu se excusavit.

Eugenij continecia in acceptione muneris a litigante re vel spe.

Bernardi clareuallēsis cardinalis continecia.

aut officia oim eē gratuita: vt nihil extra statutū exigat: s; nec recipiat. Sed forte qd statutū sit queris. Plebiscito cōtinetur: ne quis presidū mun⁹ donūve caperet: nisi esculentū poculentūve: et id quidē intra dies pximos pdigat qd et ad p̄cōsules/aliōsq; magistrat⁹ ex mādato principis transit. Non vero in totum debent exeniis abstinere: sed modū adhibere. Vt vero nec in totum abstineāt: nec auare modū exeniorū excedāt: diuus seuer⁹ et impator Anthonius elegantissime sunt epistola moderati. Cui⁹ epistole verba sunt hec. Quātū ad exenia ptinet audi qd sentim⁹. Vetus puerbiū est. Nec oīa/nec semp/nec ab omībus. Nam valde inhumanū est a nemine accipere: sed passim vilissimū est/et per oīa auarissimū. Qd autē mandatis cōtinetur: ne donū vel mun⁹ ipse p̄cōsul/vel qui in alio officio erit accipiat/ematve quid nisi victus quotidiani causa: qd ad exenia iam nō pertinet: sed ad ea que eduliorū excedant vsū. Sed nec exenia pducēda sunt ad nimiam qualitātē. Licet enī patrociniū iustuz possit vēdere aduocat⁹: & peritus iuris sanū cōsiliū: iudiciū vendere omīno nō licet. Cicero cum in palacio domū vellet emere & pecuniā in presens nō haberet: a silla qui tūc reus erat mutuo sextertiū vities tacite accepit. Ea res priusq; emere prodita est et in vulgus exiuit/obiectūq; ei qd pecuniā dom⁹ emende causa a reo accepisset. Tūc Cicero inopinata exprobratione permotus accepisse se negavit dicēs se domū nō esse empturum. Atq; adeo fallum est (inquit) qd obiicitis vt verū sit me pecuniā accepisse si domū emero. Sed cū postea emisset & hoc mendaciū in senatu ei ab inimicis opponeret: risit satis atq; iter ridēdum imprudētēs (inquit) hoīes estis: cū ignoratis prudentis & cauti patriifamilias esse qd emere velit: empturū sese negare ppter cōpetitores emptionis. Sic itaq; qd inficiari nō poterat: urbano facetoq; diluit dicto: rem magis dignam faciens risu q̄ crimine. Familiare liquidē habebat: vt quotiēs obiectū turpe abnegare non posset responsione ioculari illud elideret. Amplectende memorie/& imitande sanctitatis summus pontifex Eugenius quē vidisti nullū omīno mun⁹ hoīs litigātis recipiebat: aut cui litē crederet iminere. Vnde cū in aduentu suo prior quidā modice facultatis cuius causam nōdū audierat: ei marcā auri deuotionē multa instāter offerret: nondū inquit domū ingressus es & iā vis corrūpere dñm. Corruptionē nāq; vir sanct⁹ credidit quicquid offerebatur iudici lite pendente. Bernardus quoq; clareuallēsis monachus / & sanctorum cosme & damiani dyaco⁹

nus cardinalis rome degēs in excelsis singulariter habitauit excutiens man⁹ siras ab omī munere vt nōdum natus sit: cui⁹ aurū vel argentū in mun⁹ acceperit. Quid referam martinū⁹ qui cōtra morē a legatione pauper rediēs: cū ab epō florētino equū socio necessariū magna cōpulsus instantia accepisset eūde restituit donatori: ex quo eū ab initio dati muneris causam in roma na curia ventilandā habuisse cognouit. Qd & plenius sanctus clareuallēsis abbas qui eū perfectius nouerat refert in libro doctrinali⁹ quē ad sanctū Eugeniū de cōtemplatione vel consideratione scribit. Taceo qd venerabilis pater Gaufridus Carnoteñ. legatus aquitanie puincialium munera nō recepit nisi in causa esculēti & poculēti/ & hoc cū summa frugalitate: sed omīa que in exeniorū ratione offerebātur vt stercora cōtemnebat. Testatur sanct⁹ Bernard⁹ clareuallēsis qd piscem quē vulgo sturtionē dicūt a deuoto quodā legationis sue clerico gratis accipere noluit: nec ante acquieuit offerētis iprobitati q̄ ei pro admissio exennio precium numeraret.

Martini cōtinentia.

Gaufridi cōtinentia.

C De crimine repētūdarū quo tenētur iudices & presides qui aliquid oīno accipiūt ppter eas res que sibi sunt ex officio faciende/ & de samuele q̄ docet iuge sacrificiū esse debere in domo iudicis que seipsam collatione iustitie/ & honorū operum exhibet templum dei.

Capit. XVI.

S Ed crebrescētibus vitiis etiā in clero sunt hodie cōtinentie tāte exempla rarissima: cū tñ de cēsura legum summa cōtinentia magistratib⁹ omībus sit indicta. A deo quidē vt qui ordinariā gesserit potestate: quicquid ex vetere delegationis titulo pfligauerit: cū dispendio pudoris atq; fortune id est honoris atq; dignitatis: de ppriis facultatib⁹ intra puinciā positus inferre cogat. Lege quoq; iulia repētūdarum tenet qui cū aliquā potestate haberet ob iudicādū/ vel nō iudicādū: decernendū vel nō decernendū: aut ob denunciādū testimoniū vel nō denūciādū/ pecuniā acceperit: et in summa quo magis aut min⁹ quid ex officio suo faceret: nec vsu capit qd accipit anteq̄ redeat in potestate eius a quo pfectū est aut heredis. Venditiones quoq; & locationes pluris minoris ve factas lex ista rescindit/ & ea dānati testimoniū publicū dicere/ aut iudices esse/ aut postulare phibētur. Et licet cōnucti extra ordinē hodie puniātur: plerūq; dānātur exilio/ vel etiā durius p ut admiserint. Sed & ab heredibus pena repetit. Inspice verba legis / & quāta indignatiōe crimen hoc persequat attende. Vt

ff. ad. l. iulii. res pe. l. iij. iij. et vj. in puinci.

ff. ad. l. iulii. res pe. l. qd cōtra. vsq; ibi. r. ea. ff. ad. l. iulii. res pe. l. ea d. ij. r. n. ff. ad. l. iij. rep. lex iulia. §. hodie. f. q. j. in ff. ff. ad. l. iij. rep. l. ij. r. l. eo. l. ij.

Polícraticí de Curialíū nugis.

*L. ad. l. iulii. re-
pe. l. j. vsq; ibi.
itemq;.*

*L. ad. l. iulii. re-
petú. l. iij. vsq;
ibi. et illud.*

*L. ad. l. iulii. re-
pe. l. iubemus
vsq; ibi. vtinā.*

ps. cxviiij.

i. Regū. xij.

*Exclamatio
pulchra.*

vnius (inquit) pena metus possit esse multorū ducē q̄ male egit ad provinciam quā nudauerat cū custodia cōpetēti ire p̄cipim⁹: vt nō solū qđ egit nō dicā domesticus / sed manipulari⁹ & minist̄r accepit / verū vt id qđ ip̄e a puincialibus meis rapuit aut sustulit in quadruplū inuitus exsoluat. Itēq; / Oēs cognitores & iudices a pecuniis atq; patrimoniis manus abstineāt: neq; alienū iurgiū putent suā predā. Etenī puatarū litiū cognitor idēq; mercator statuta legib⁹ cogēf subire iacturā. Et illd. Iubem⁹ quoq; & hortamur vt si quis forte honoratorū decurionū: possessorū / postremo etiā colonorum: a cuiuslibet ordinis iudice fuerit aliq̄ ratione concussus: si quis sciat venalē de iure fuisse sententia; / si quis penam / vel precio remissam: vel vitio cupiditatis ingestā. Si quis postremo quacūq; de causa improbum iudicē; potuerit approbare. His vel administrante eo: vt post amministrationē depositā in publicum p̄deat: deferat crimē / delatū approbet / cū probauerit / & victoriam reportaturus & gloriam. Vtinā; hec vel audiātur a nostris (nam vt seruētur optare vix audeo) quos quotiens diligentius intueor: concussores mihi poti⁹ videor viderē q̄ iudices: ac si ad hoc solū dati sint vt provinciam spoliēt. Sed & leges ipse & consuetudines quibus nunc viuunt infidie sunt & laquei calūniatū: verborum tendicule pponuntur: & accupationes syllabarum: vel simplici qui sillabizare nō nouit. Fe ci (inquit) iudicium & iustitiam: non tradas me calūniatib⁹ me. Ac si aperte dicat. Qui iudicium peruertunt & iustitiam deserunt / tradant calūniatori: qui filios adam ante conspectū dei accusat die nocteq;. Legitur in libro regnorū ad vniuersum israel dixisse samuelē. Ecce audiui vocē vestrā iuxta oīa q̄ locuti estis ad me. & constitui super vos regem / & nunc rex graditur ante vos: ego aut̄ senui & incanui. Porro filii mei vobiscum sūt. Ita conuersatus sum coram vobis ab adolescentia mea vsq; ad diē hanc. Ecce presto sum. Loquimini de me coram domino & coram xp̄o eius / vtrum bouē cuiusq; tuleri an asinum: si quem piā; calūniatus sū: si oppressi aliquē: si de manu cuiusq; mun⁹ accepi / & contēnā illud hodie: restituaq; vobis. O pudicū animū. o cōtinentē manū. o iudicē incorruptū: & vocē magnificā admirandā vniuersis & imitandā que de conscientia pura sic loquitur. Loq; mini de me corā dño & xp̄o eius q̄ in celo & in terra iudices iudicāt. Loq; mini inq; si bouē cuiusq; aut asinū tulerim. Vtiq; villas aut predia: aut immēsa pōdera auri / aut argēti / aut preciose supellectilis onera nō extorserat: qui magni reputabat iudicem

bouem oblatum accepisse aut asinum. Si quēpiam calūniat⁹ fu-
isset aut oppressisset aliquē. Neminē iniuste vexauerat q̄ omēs
calūnias excluderat: nec iudicium eius peruertebat caro vel san-
guis: qui nullum vnq̄ oppressit. Si enim in manus eius quisq̄ in-
ciderat: nō eum iudex / sed propria iniquitas opprimebat. Si de
manu cuiusq̄ munus accepi: contēnā illud hodie: restituāq̄ vo-
bis. Quid queso expressius dici poterat? Vt in sūma omnem
auaritie suspitionē tollat nullius muneris cōscientiam se docet
habuisse: paratus contēnere & restituere si quid oīno exigī pos-
set. Malebat enim illd̄ restituere in presenti / q̄ cū vsuris redde-
re in futuro: & contēnere illud. hodie satius iudicabat q̄ in cōspe-
ctu dei & oīm electorum ex ea causa in euū contēptibilis appa-
rere. Sed quid ad hāc contestationē eius: respōdit auditor: audi.
Et dixerūt. Qui⁹ vtīq̄ tot⁹ israel (nā ad oēs sermonē direxerat)
Non es calūniat⁹ nos: neq̄ oppressisti: neq̄ tulisti de manu ali-
cuius quippiā. Si quis p̄consulū p̄fidūve: aut tribun⁹: aut cētū-
rio: decuriove aut omnino aliquis magistratus tale testimoniū
a puincialibus meruit: ad puincia nostrā queso accedat vt no-
stros magistrat⁹ doceat. Nā de vicecomitib⁹ & iustitiis que vt
vulgari nostro vt̄ar recte dicūtur errātes: vel tale audiē / eo qd̄ di-
ligūt munera & sequūtur retributiōes: nec liberāt pauperē a po-
tēte: aduene & pupillo nō iudicant: & causa vidue nō īgreditur
ad eos. Porro nec iudices ecclīastici sequunt̄ samuelē: sed sicut
popul⁹ sic & sacerdos. In cōe cōqueritur sapiētia. Tenētes lege⁹
nescierūt me: principes facti sunt: & ego ignorauī. Qd̄ vt ab hu-
miliorib⁹ liqueat q̄ decani sūt vel archidiaconi: nisi illi vt symō
nost̄ venerabilis doctor in lege dñi dicere p̄sueuerat: in quorū
manibus iniquitates sunt: dextera eorū repleta est muneribus?
Felicissimū regē anglorū & normānorū & acuitanorū adhuc
inuitissimū ducē interroga: quid etiam de suis sentiat quos in-
trudit & dicet (vt opinor) quia non est malum in clero qd̄ isti nō
faciant. Episcoporū tamē nomē & officiū venerabile est si tāta
impleret sollicitudine quanta interdū petiē abitiōe. Et diligerē-
tur vt patres / timerent̄ vt dñi / colerētur vt facti si exactionib⁹
parcerēt: & p̄icerēt ex aio q̄quid prouenit ex calūnia: & omnē
questū minime crederent pietatem. Ceterum sibi reuerentiaz
subtrahūt & amorē dum honores ābiunt: pecunias cupiūt / &
vel suas faciūt: vel alienas calūnias fouēt. Et qd̄ nescio quō no-
tā & penā oēm euadāt / q̄ exactionū & toti⁹ calūniosi quest⁹ sibi
ad minus bessem vendicant. Nam vt solidum assem vsurpant

i. Regū. xij.

Hierem. ij.

Isec. viij.

ps. xxv.

Politratici de Curialiu nugis.

Job. ij.

Uersus Dui-
dij metham.
de inuidia.

Ecci. xij.

Ruce. ij.

sibi/ aut vt multū trientē dūtaxat archidyaconis & aliis officia
lib⁹ ne dicā cū pplo ministris iniquitatis cedūt. Sed nec legati se-
dis apostolice manus suas excutiunt ab omni munere: qui iter-
dum in prouinciis ita debachantur ac si ad ecclesiam flagellan-
dam egressus sit fathan a facie domini. Concutiunt angulos do-
mus/ vt prosternant filios & filias eius qui lāguores & dolores
animarum curauit in cruce. Commouent & conturbant terraz:
vt videantur habere quod sanari oporteat. Hic tamē nō de om-
nibus sermo est: sed de his qui patris voluntate contempta ser-
uiunt sue. Cōstat enim quia in omni officio domus domini: sic
relinquuntur quidam: vt alii assumantur. Vidi ego ipse in oib⁹
his decanos. s. archidyaconos: episcopos & legatos tāta sollicitu-
dine operari in messe domini: vt merito fidei / & virtutis recte
videri posset vineam patris in manu eorum prudenter & vtilitē
collocatā. At alii sic versantur ac si ad thebas in fascino excecā-
das mittatur ab inferis thesiphonevel megera. Nam fere sic ab
aula contra omniū vota fideiū ad ecclesie publica officia acces-
serunt. Apud hos iudicium nihil est nisi publica merces. Atqz
eques in causa qui sedet empta probat. Iustificant impiū p mu-
neribus: exultant in rebus pessimis: letātur cū mala fiunt: vixqz
tenēt lachrymas cū nil lachrymabile cernūt. Siquidem peccata
populi comedunt & vestiuntur eis/ & in eis multipliciter luxur-
riantur. Acceptores personarum & quasi quidā bonorū mallei:
hoc enim didicerunt ab eis a quibus electi sunt. Ait sapientia.
Venatio leonis onager in heremo: sic pascura sunt diuitum pau-
peres. Et sicut abhomiatio est superbo humilitas: sic execratio
diuitis pauper. Diues cōmotus cōfirmabitur ab amicis: hūilis
aut cū ceciderit expellit & a notis. Diuiti decepto mlti recupe-
ratores: locutus est superbe: & iustificauerunt illum. Humil⁹ de-
ceptus est insuper & arguitur: locutus est sensate & nō est ei da-
tus locus. Diues locutus est & oēs tacuerūt: & verbū illius vsqz
ad nubes pducent. Pauper locutus est & dicunt. Quis est hic?
Et si offenderit subuertunt illum. Et hec quidē sunt iudicia eor-
um: quos curia docuit: immo oīm qui iustitie diuitias pferunt:
& nihil potius ducunt q̄ habere diuitias: quo tamen vix aliquid
inutilius est. Nullus istorū exultat cū xpm videt in terris. Nul-
lus eorum est qui velit eū cū hominibus conuersari: nullus q̄ ad
bona opa pximorum decantet gloria in excelsis deo: & in terra
pax hominibus bone voluntatis. Hoc siquidem canticum est fi-
delium prelatorum qui speciosis incedunt pedib⁹: & ex eo bea-

tis ꝓ pacem portant/ & quietē sanctimonie sociam/ sine qua nemo videbit deum. Dicunt & hi cū sapiētia quia bona est substātia cui nō est peccatū in cōscientia: & nequissima paupertas in ore impii. Clamitant in plateis quia beat⁹ vir q̄ inuent⁹ est sine macula: & qui post aurū nō abiit. Ac si aperte dicat. Quisq; in munere magistrat⁹ cuiuslibet aurū querit/ maculā inuenit sine qua nec acquiri nec esse potest apud auidū possessorē. Quis vnq; pecuniā sine sordidatione manū tractauit diutius? Ex ea tamen certe minus manus sordet q̄ animus. Nolo mihi malorū frigescant limina: aut de nare canina sonare. Hic littera videat. Nō pono os meum in celum/ vt de patribus qui orbem iudicāt & a nullo iudicantur in terris aliquid dicam: nisi plenū fide charitate & reuerētia. Dicā tamen quod verum est/ adeo vt ei nemo fidelium audeat refragari: dicam quod ipsi predicant. Dicam inq; quia non potest ciuitas abscondi supra montē posita/ & nequaqlatere possunt notitiā publicā que in cōspectu gentiū fiūt. Si qdē omne animi vitiū tanto conspectius in se crimen habet/ quāto maior qui peccat habetur. Sal quoq; ifaturatū ad nihilū valet vltra nisi vt proiciatur foras/ & conculcetur ab hoibus vtpote vtilis abiectio que nec ad stercoratiōem agrorū prodest. Sol quoq; orbem illustrat plenius/ quia in eminenti est. Quid multa? Opa singulorū testimoniū phibent de eis. Sic samuel operū testimonio iustificat⁹ est. Sed ne videretur populus ei blandiri/ & quasi ex timore vel fallacia false innocētie & inanis iustitie testimonii perhibere/ populū religione iuramēti ad p̄fessionē veri artādum censuit dicens. Testis est dñs aduersus vos/ & testis xp̄us eius in die hac/ quia non inueneritis in manu mea quippiā. Et dixit pplus. Testis. Ac si fidē deo & regi suo debitam religiose affirmationis obsidem faciant. Qz aut̄ esculentū & poculentum acceperit: de scriptura certum non habeo. Sic enim scriptū est Iudicabat quoq; samuel israel cunctis diebus vite sue/ & ibat ꝓ singulos ānos circūiens bethel & galgala/ & masphat/ & iudicabat israelē in supradictis locis: reuertebaturq; ī ramatha. ibi enī erat domus eius & ibi iudicabat israel. Quid aliud videtur sonare lra/ nisi ꝓ puinciam ex officio circūibat ad expletionē iudicii/ & reuertebatur domū vt de proprio satisfaceret necessitati? Edificauit etiaz ibi altare dño. Recte quidē/ eo ꝓ iurge sacrificiū oporteat eē in domo iudicis: que cultu iustitie & morū honestate & luce bonorū operū sc̄ipaz exhibet tēplū dei vbi amō nō immolatur sanguis hircorū & vitulorū: nec cinis vitule ingnatos

Ecc̄i. xiiij.

Ecc̄i. xxxj.

Matth. v.

Ibidem.

I. Regū. xij.

I. Regū. vij.

Ibidem.

Polícratici de Curialiū nugís.

sanctificat ad emūdationē carnis: sed per pontificē magnū q̄ pe
netrauit celos iesū filiū dei ubiq̄z locorū offerri debet/ cōpositū
ius fasq̄z animi sanctiq̄z recessus mētis/ & in coctū generoso pe
ctus honesto. Veri siquidē adoratores sic adorāt patrē in spū &
x̄itate. An ne credis eū accepisse aliqd̄ nomie sportularū? Hoc
enim p̄textu nō tā iudices q̄ iudiciorū caupones q̄ nequitia suaz
honestā volūt palliare licētia iniquitatē suā colorare nitunt̄ que
rētes. s. aliqua emolimēta negociorū quorū p̄ pte onera portant
Aut si emolimētū eē nō licet/ sit saltē p̄pensatio sūptuū aut dā
natorū. Hi tñ rari sunt. Quis enim erubescit dicere/ qd̄ mihi da
bis vt iustitiā tibi faciam? Nā vt p̄ se ipsa exhibeat frustra ex
pectas. Nonne simile est/ ac si dicatur. Quid mihi vultis dare/
vt me ipsum abnegē: officiū pdā/ & dñm vendam?

C Pecuniam contēnēdā esse pre sapiētia/ qd̄ etiā veterū philo
sophorum probatur exemplis. Caplm. XVII.

Socratis laus
Socrates qui
omnis abiect
amoxe phi. c.

Diogenis laus
de quo. s. li. iij
c. xiiij.

Bestus r̄ com
mendationes
diogenis phi.
De vestitu
diogenis.

Diogenis ha
bitatio.

Diogenes q̄
modo se calefa
ciebat.

M Eguntur plurimi philosophorū/ diuitias nō solū con
tēpisse sed abiectis: quasi impedimētū sapiētie & vie
tutis. Fecit hoc socrates quē oim̄ philosophorū secte:
quasi prudētie & x̄itatis vnicū fōtem venerant̄. An
tistenes q̄q̄z cū gloriose rethoricā docuisset/ audissetq̄z socratez/
dixisse fertur ad discipulos suos. Abite/ magistrū querite: ego
enim iam repperi. Staq̄z vēditis que habebat & publice distri
butis: nihil sub plusq̄ palliolū referrauit. Hui⁹ diogenes ille. fa
mosissim⁹ sectator fuit potētior rege alexādro & nature hūane
victor. Cū aut̄ discipulorū antistenes nullū recipet/ & pseueran
tem diogenē remouere nō posset: nouissimē ei minat⁹ est clauā
nisi abiret. Cui ille obiecit caput fertur: atq̄z dixisse/ nullus tā
durus bacul⁹ erit q̄ me a tuo possit confortio separare. Refert sa
tyrus q̄ virorū illustriū scribit hystorias/ q̄ iste dyogenes pallio
duplici vs⁹ sit p̄pter frig⁹: peram p̄ cellario habuerit: secūq̄z por
tauerit/ & q̄ clauā gerebat ob corpusculi fragilitatem: qua iā se
nex mēbra sustētare solitus erat: & emorathios vulgo sit appel
latus: in p̄ntem horam poscēs a quolibet & accipiēs cibū. Habi
tauit aut̄ in portarū vestibulis: & in porticibus ciuitatū: vsq̄z q̄q̄z
p̄fitens verū & transeuntiū abigens aut notās vitia: que mores
fedabant. Cūq̄z se torqueret in dolio: se domū volubilez habere
iocabat̄/ & se cū tēporib⁹ imutantē. Frigore enī os dolii x̄tebat
in meridiē: estate ad septētrionē: & vbiq̄z se sol inclinauerat/
diogenis simul p̄torū x̄tebat̄. Quodā x̄o tēpore cū in vsū potā
di caueū lignū gereret/ vidi t̄ puerū manu concaua bibere: & eli

fit eū in terrā dicens. Nesciebā q̄ natura haberet potulū. Nihil
 vnq̄ de animi rigore remisit: in eodē vultus tenore etiā aduersus
 interpellātes p̄stitit: & vt plene socraticū nosse calcatis tur-
 binibus fortuitorū aduersus oēm dolorē & miserā vniformi dur-
 raui p̄posito. Dicebat enī hec semp a philosopho aliena/ & ip̄o-
 tē sui aim in quē fortune quippiā licet. Virtutē ei⁹ & cōtinētiā
 mors quoq; indicat. Nā cū ad agonē olimpicū q̄ magna frequē-
 tia grecie celebrabā iā senex p̄geret/ febrī in itinere apphē⁹ ac
 cubuit in crepidine viē: volētibus aut̄ amicis aut in iumentum
 aut in vehiculū tollere nō acquieuit: s; trāsies ad arboris vmbra
 ait/ abite queso & spectatū p̄gite. hec nox me aut victorē proba-
 bit aut victū. Si febrē vicero ad agonē veniā: si me vicerit/ ad in-
 ferna descendā: ibiq; p̄ noctē eliso gutture nō tā mori se ait q̄ fe-
 brē morte excludere. Decept⁹ opinione virorū fortū & exēplo
 in extreme difficultatis articulo ne aliunde iferretur morte vl-
 troneam credidit appetendā. Preiudicata siquidē opinio sapiē-
 tioribus psuaserat in cōmune vt mortē puocare mallēt: q̄ turpe
 aliqd sustinere: Fecit hoc cato: fecerunt & alii: qui ferrū aut aci-
 tum aliud ve toxicū preoccupātes/ omnē & solā: vt putabāt tur-
 pitudinis effugiebant notā. Veritatis nāq; ignorātia eis patro-
 cinari videtur: sed crassa est & supina que certa postpōit icertis:
 & quicquid habet optimū ex causa iam abiicit & expellit. Nec
 in eo fortitudis nomē assequitur: qd̄ se pre ceteris fraudulēta opi-
 nio cōsequi gloriaf. Vtiq; fraudulēter & vane/ qa (vt ait ille so-
 ranus). Rebus in aduersis facile est cōtēnere vitā. Forti⁹ ille fa-
 cit qui miser esse potest. Nemo eorū qui mortē puocat excusa-
 bilis est. Excusabiliores sūt qui iminētē abhorret. Quis enī cō-
 silium dñi cognouit/ & an possit mortem impendentē quacūq;
 ratione effugere? Sandrococt⁹ a rege alexādro interfici iussus
 salutem celeritate pedū quesuit. Ex qua fatigatione cum som-
 no captus iaceret: leo ingentis forme ad dormientem accessit/
 sudorēq; fluentē: lingua ei deterfit: & blande exp̄gefactū religit
 Hoc prodigio primū ad spem regni maiestate ois impulsus est
 Mollienti deinde bellum aduersus prefectos alexandri elephā-
 tus infinite magnitudinis vltro se obtulit: & veluti domita mā-
 suetudine eum tergo suscepit: duxq; belli & preliator postimo-
 dum insignis extitit. Andronicus quoq; damnatus ad bestias:
 cum leoni obiectus esset: qui & vastitudine corporis & impe-
 tu feruor (fremitusq; terrifico: sonoro quoq; thono: chom̄isq; cer-
 uicum fluctuātibus: animos omnium oculosq; in se cōuerteret

Diog. nis
mors.

De quo. 5. lib.
ii. ca. xviii.
vbi de hac ma-
teria.

De sandroco-
cto q̄ iussus oc-
cidi fuga eua-
sit.

De andronico
q̄ leoni obiect⁹
euasit.

Polycratici de Curialū nugis.

illesus euasit/ eo q̄ ubi eū leo. pcul aspexit repente quasi ammi-
rans stetit: ac deinde sensim & quasi iocabūdus placide accessit
ad hominē. Tamen caudā more & ritu adulantiū canū clemen-
ter & blande mouit/ hominis se corpori adiungēs: crura eius &
manus ppe iam metu exanimati: lingua lenit demulfit/ quo ho-
mo inter illata atrocis fere blandimenta/ amissū animū recupe-
rare posset: & vix paulatimq; oculos ad contuendum leonē ape-
rire. Hoc serapion in vrbani spectaculis rome vidisse refert: ad-
ficiens/ quia tūc facta quasi recognitione mutua. Letos (inquit)
videres & gratulabundos leonē & hominē. Et ob hanc rē & cla-
mores populi maximos/ accersitus est homo a cesare/ & quare
illi vni atrocissim⁹ leo pepercerit diligēter quesitū est. Ille utiq;
rem mirificam narrans ait. Cū prouinciam affricam pro cōsul-
lari imperio meus dominus obtineret/ ego illi iniquis ei⁹ & co-
tidianis verberibus ad fugam coactus sum/ & quo mihi latebre
terre illius forent a dño tutiores in camporū & arenarū solitudi-
nes concessi/ & quasi aliud defuisset consilium fuit quocūq; mo-
do mortem petere. Cū itaq; sole medio rapido & flagranti quā-
dam ppte caueā nactus essem latebrosā in eā penetro meq; re-
cōdo. Nec multo post ad eūdē specū venit hic leo debili & cruē-
to pede gemitus edens & murmura: dolorē cruciatūq; vulneris
ingemiscens cū miserantia auditoris si q̄s adesset. Atq; illic pri-
mo quidē conspectu adueniētis leonis territus sum: & quasi to-
to aīo cōsternat⁹. Sed postq̄ introgress⁹ leo/ vti res ip̄a apparuit
in habitaculū illud suū me videt ingressum procul & delitescen-
tem mitis & māsuēt⁹ accessit: & sublatū pedē ostēdere michi &
porrigere opis gratia visus est. Ibi (inquit) ego stipitē ingentez
vestigio pedis eius herentē reuulsi: conceptaq; sanie vulnere in-
timo expressi/ accuratiusq; iā sine magna formidine siccaui pe-
nitus/ oēmq; deterfi cruorē. Ille tunc mea ope & medela leuat⁹/
pede in manib⁹ meis posito recubuit & quieuit. Atq; ex eo die
totū trienniū ego & leo/ in eodē specū eodēq; victu vixim⁹. Nā
si q̄s venabat feras mēbra opimiora ad specū subgerebat: que
ego ignis copiā nō habēs meridiano sole tosta edebā. Sed ubi
me (inquit) vite illius ferme iā ptesum est/ leone venatū profes-
cto reliqui specū & viam ferme tridui p̄mensus a militib⁹ visus
apphēsus & ad dñm ex affrica romā deductus sum. Is me statī
capitalis rei dānādū dādūq; ad bestias procurauit. Intelligo au-
tem hūc quoq; leonē me tunc separato captū/ grām nūc bñficii
referre & medele. Solutus itaq; est a pena ādronicus/ & eidem

leo totius populi suffragio donatus. Exinde amicis sibi ho-
mine & leone & urbe peragratis / & circumstantibus dicebat oēs
Hic est leo hospes hoīs: hic est homo medicus leonis. Queris
ne hystorias notiores? De lacu leonū exiit daniel: & pueri de
camino ignis euaserūt illesi / & apud omēs gentes ex gratia pre-
ter opinionē ab imminētibus malis liberati sunt plurimi. Vnde
nullus eorū qui man⁹ iniecerūt sibi satis excusat⁹ est mihi: licet
magnis p̄comis ecclesiastica hystoria aliquos efferat puocātes
mortē quia tēporaneā vitā apud se q̄ pudicitiam periclitari ma-
lebāt. At eos sic excusant infirmitas carnis / & ignorātia iuris / &
incēdiū charitatis / & forte mandatū familiare dei: vt sic in sim-
plicitate sua saluētur vt nequaquā ad cōsequētiam trāseat qd̄ sim-
plicitate presumpserūt. Quis enī loc⁹ est fortitudini si sic tedeat
aiām vite sue: vt quasi patiētia victa & precisa semita merito-
rum qd̄ precipit⁹: aut nequeat / aut negligat sustinere? Apud sa-
pientes sic vita cōtemnitur qd̄ turpitudinis precū etiā etas al-
tera sordet. Sic diligis vt dū innocēter teneri potest nulli⁹ diffi-
cultatis irruente articulo p̄pellas. Sic ergo seruanda est vita vt
sit cōtemptui: sic contēnenda est vt p̄ficiat saluti. Sed qs est qui
hodie cōtemnat aiām cū nullus aut rarus sit q̄ toto mētis hiatu
pecuniā nō cōcupiscat. Quid ni. Cū genus & formā regina pe-
cunia donet. Et bene nūmatū decorat suadela venusq; Qui di-
ues est: qui p̄sperat in viis suis sapiēs & felix iudicat. Ad hoc
alius vxorē ducit: alius quinq; iuga boū / aut villā emit: cōmu-
tantes p̄ his aiām suam: cecosq; & claudos & debiles reputant
quib⁹ mūdus nequaquā arridet: quos tñ diuitib⁹ eiectis / in cenam
nuptialē sapiētia introducit: vbi inebriātur ab vbertate domus
dei: & torrēt voluptatis eterne potant electi. Interim quicūq;
nō habet diuitias stultus est / azinuis: stipes: caudex plūbū / aut si
qd̄ insensibili⁹ est. Stult⁹ ergo & miser est: si qs est pauper. Sed
nec amari potest ab aliquo quē mala fortuna premit: eo q̄ nul-
la fides vnq; miseros elegit amicos: & iuste credit quisq; mala
ferre que sustinet: adeoq; regnū pecunie inualuit vt despere de
fide iudicis qui repellit munera offerentis. Si pacisci detrectas /
pollicētis videris odisse causam: & fortasse affectu vel munere
esse crederis precorrupt⁹ si permanere vis incorrupt⁹. Sentētia
vel opinio philosophorū exanuit oīno dū sic omēs post diuitias
currūt: ac si alibi laborū requies / dolorūq; solatium inueniri nō
posset / ac si naufragi de p̄fundo queāt enatare facili⁹: si p̄grauī
farcina fuerint onerati. Sed qs vnq; vlcerosus spinas cōgessit vt

Danielis. vi. c
xiii. Dan. ii.Mūdus adeo
corruptus vt
nulli p̄ter diui-
tes reputetur
sapientes.

Matth. v.

Polícratici de Curialiū nugis.

Publi⁹ carp⁹ volutatus in eis quiescat molliter⁹. Profecto si ei perfecte crede retur qui ait / diuitie sunt spine / minime tanto studio a sapientibus nostri tēporis quererent. Vt ergo ait publicus carp⁹ / diuites pauperibus miseres sunt / eo q̄ a sapientia lōgius abeūt. **Paupertatis comendatio.** Appetitus diuitiarū sapiētie exclusio est & fuga virtutū. Fecūda virorū paupertas naturā optimā beneuiendi ducē imitat: que & virtutū parēs & custos est: solaq; parit securitatē que sola nescit incentiua bellorū. Nō habet iurgia que contētiōis causas ignorat. Trepidat orbis: & cesareā manū solus paup nō timet. Vtiq; si ob aliam causā nō fugerent: aut contēnerent diuitie nisi quia sapiētie vias sepiunt spinis: eas oportuerat nō amari. **Diuitijs vti quā debeam⁹.** Ne tñ his qui paupertatis erubescunt / vilitate sordescere / philosophorū sit molesta opinio / diuitiarū nō indicit philosophia fugā: sed inhibet appetitū. Mentem sui compotē querit: & que in oī fortune calculo sufficiat sibi / ita tamen vt sufficiētia eius ex deo sit. **Senece verba** Sic auro tanq̄ fictilibus / fictilibus quasi auro vtatur. Nam si cut opes admittunt ad vsum / sic a sapiente contēnūtur ab vsu. Sed forte suppellex vilis videbitur ignominiosa magnatib⁹: & honoris splendorem res tenuis decolorat. At qui longe prestātius est moribus splendere q̄ rebus: nec vnq̄ rerū specie illustrabitur quem sue turpitudinis macula dehonestat. Fictilibus cessasse ferunt anathoclea regē atq; abacum sanno sepe honorasse luto. Querētī causam respōdit / rex ego cum sim sicilie figulorū genitore satus. Fortunam reuerēter habe / quicūq; repēte: diues ab exili p̄grediēte domo. Res itaq; nō sunt in vitio sed vsus / & est philosophantis animi fruct⁹ nobilis / generosa equanimitas mentis. Nam si ex stupore est / vt equanimiter oīa portet mēs egra: a bonitatis virtute degenerat. Cū vero philosophādi sint multe semite / illa pre ceteris mihi videt esse nobilior & laudabilior / que sic prandet olus patienter rebus vt vti nouerit: & rerū que sic satur in vsu vt olus & quelibet extreme paupertatis exenia / docta sit non fastidire. **Philosophie fructus.** Fructus siquidē philosophie eximius eo: vt nouerit quis habundare & penuriā pati vt leto animo equanimiter omnia portet. vt obiecto solide virtutis obice / omnem fortunam exarmet. Profecto quisquis hec affecit⁹ est / non sperat aut extimescit / & in eum seper fortuna quelibet māca ruit. **Aristippus.** Quid / inquit curiosus philosophie p̄scrutator / tibi philosophia contulit⁹. Et aristippus: vt cum omnibus ait hominibus intrepide fabularet. Vtiq; si honoris esset aut pecunie rei vel alterius cupidus: hoc minime posset veraciter respondere. Ad sa

litem tñ via tutissima est: diuitiis & rebus aliis expedito. Difficillimū est enim vt possessorū sui nō ipediāt cursū. Quis nescit ypodamiā preuolasse ad palmā: dū concertantiuz pcerū piecto auro cursū potuit retardare? Mansit itaq; xgo iuicta: donec vētum est ad pecunie contemptorem. Qui in contemptu auri virginem superauit: aurū obtinuit: & ex eovt fingit certatricis pulle cereos axes fecit: dū incorruptionis amor / pecunie amorez absorbit. Nōne hoc ipm cōmendat iudiciū dei: & eas cōtēptibiles facit: qd in egestate bonorū: ipis iniqui affluunt? Fit tamē interdū: nescio quo pacto vt ad subuersionem iustorum se eis ingerant: & quo diligentius excluduntur ad hostiū contēptoris suodiosius pulsant. Quo beatus eugenius munera cautius abigebat: ad eum multipliciuz vndiq; profluebant. Hoc quoq; fere vbiq; accidit: vt fugiant dū queruntur: dum fugantur accelerant. Et hec quidem via compendiosissima & honestissima est ad diuitias. Cum enim diuitie excluduntur & vita eterna acquirē: & annulus diuitiarum accedit. Et si hoc nimis arduuz videtur aliis: vel a iudicibus tam ecclesiasticis q̄ mundanis: qui pfessione aut sacramento iustitie obligati sunt impleri oportet. Vt rorumq; siquidem forma samuel est: qui sic pfuit sacrificiis: vt non parceret sanguini impioruz. sic iudicia vtraq; exercuit: vt nullū opprimeret & de manu cuiusq; nihil accepit. Testatur hoc conscientia samuelis: attestatur & populus / & tamē non satis fit cōscientie scrupulose: nisi sacramento suum populus testimoniuz roboraret. Ait enim. Testis est domin⁹ aduersus vos & testis eius in die hac: quia non inueneritis in manu mea quippiā. Et dixit. Testis. Cuiq; obtestati prouinciales tale testimonium perhibent ad iudiciū omnipotentis & omnia scientis dei securus accedat. Prouide nāq; causā instruit / qui in examine conscientiam producit / & diem humanum quorum est iudex conscius ī excelso. Qui nō cū samuele nō discutiūt hic iudicia sua: sed prompti ad excusationes in peccatis: quasi lotis manib⁹ cū pylato clamant mundus ego sum a sanguine iusti huius: qui cōtra legem peccauerunt per legem damnabuntur. Sed & illi dānationis erunt participes: qui eos possunt cohibere nec volunt. Et de his quidem satis est dictum sapienti. Prouide ad pportiozem manuum quam plutarchus induxit transeat stilus.

De ypodamia
q̄ cōtēnēdo au
rū obtinuit vir
ginē preceter;

Eugenius.

1. Regū. xv.

1. Regū. xij.

Ibidem.

ps. cxi.
Matth. xxvij.

Explicit liber quintus.